

**YETİŞKİN VE YAŞLI AKTİF SPOR YAPAN BİREYLERDE
HEDEF YÖNELİMİ VE ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM
İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKİN DAĞ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**MERSİN
AĞUSTOS - 2022**

**YETİŞKİN VE YAŞLI AKTİF SPOR YAPAN BİREYLERDE
HEDEF YÖNELİMİ VE ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM
İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKİN DAĞ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Danışman
Prof. Dr. Turhan TOROS**

**MERSİN
AĞUSTOS- 2022**

ÖZET

YETİŞKİN VE YAŞLI AKTİF SPOR YAPAN BİREYLERDE HEDEF YÖNELİMİ İLE ALGILANAN MOTİVASYONEL İKLİM İLİŞKİSİ

Bu araştırmanın amacı; yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma grubuna; aktif olarak düzenli spor yapan 116 yetişkin sporcu ve 98 yaşlı sporcu toplam 214 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Veri toplama araçları olarak Duda ve Nicholls (1992) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Toros (2001,2004) tarafından yapılan "Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği" ve Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilen Türkçe 'ye uyarlaması Toros (2001) tarafından yapılan "Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, T testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde ise yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yetişkinlerde motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında negatif düşük düzeyde (-.262**) tespit edilirken, motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında herhangi bir korelasyon tespit edilmemiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında negatif, düşük düzeyde (-.183**), motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde (.192**) bir korelasyon tespit edilmiştir. Yaşlılarda ise motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.681**) motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.679**) bir korelasyon tespit edilmiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif, orta düzeyde (.406**), motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.308) bir korelasyon tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aktif spor yapan, yetişkin, yaşlı, hedef yönelimi, görev yönelimi, ego yönelimi, motivasyonel iklim.

Danışman: Prof. Dr. Turhan TOROS, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

GOAL ORIENTATION AND PERCEIVED MOTIVATIONAL CLIMATE RELATIONSHIP IN ADULTS AND ELDERLY ACTIVATED INDIVIDUALS

The aim of this research is to investigate the relationship between goal orientation and perceived motivational climate in adult and elderly active sports-playing individuals. A total of 214 athletes, including 116 adult athletes and 98 older athletes who are actively engaged in regular sports, voluntarily participated in the research group. As data collection tools developed by Duda and Nicholls (1992), the Turkish adaptation made by Toros (2001,2004) “the task and ego orientation in sport scale” and developed by the Walling, Duda and Chi (1993) study was adaptation of the Toros(2001) “perceived motivational climate in sport Scale” was used. Descriptive statistics, T-test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA), Pearson Correlation Analysis and Multiple Linear Regression Analysis were used in the analysis of the data.

According to the results of the research, when the results of the t-test were Dec which showed the comparison of the mean scores of the sub-dimensions affecting the goal orientation in adult and elderly individuals, the difference between the arithmetic averages of adult and elderly individuals was found to be statistically significant. When the results of the t-test, which shows the comparison of the mean scores of the subscales affecting the motivational climate in adult and elderly Dec, were examined, the difference between the arithmetic averages of adult and elderly individuals was found to be statistically significant. While the motivational climate sub-dimension was found to have a Dec low level (-.262**) between the mastery climate and task orientation in adults, no correlation was found between the motivational climate sub-dimension mastery climate and ego orientation. At the same time the motivational climate sub-task orientation and performance climate in size between the negative, low-level (-.183**), the motivational climate sub-dimensions between ego orientation and performance climate positive at low level (.192**) correlation. In the elderly, a correlation was found between the motivational climate sub-dimension mastery climate and task orientation at a positive Deci-Decent level (.681**) and the motivational climate sub-dimension mastery climate and ego orientation at a positive deci-decent level (.679**). At the same time the motivational climate sub-task between positive orientation and performance climate in size, a moderate level (.406**), motivational climate is sub-dimensions between ego orientation and performance climate in a positive moderate level (.308), we identified a correlation of.

Keywords: Engaged in active sports, adult, old, goal orientation, task orientation, ego orientation, motivational climate.

Advisor: Prof. Dr. Turhan TOROS, Institute of Educational Sciences, Physical Education and Sports Department, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yürütülmesinde değerli bilgilerini benimle paylaşan, ilk günden son güne desteğini hiç esirgemeyen, güler yüzü ve sevgisini eksik etmeyen, sürecin başından sonuna kadar her zorlandığımda yanımda bulduğum kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Turhan TOROS'a; yüksek lisans eğitimim boyunca sağladığı kıymetli bilgiler için Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Manolya AKIN'a araştırma süreci ve öncesinde dil konusunda gelişim ve ilerlemem için desteğini hiç esirgemeyen sevgili teyzem Serap ARI YATKIN'a ve eniştem Kemal YATKIN'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Bugünlere gelmem konusunda ellerinden gelenin her zaman fazlasını yapan, evlatları olduğum için kendimi değerli, şanslı hissettiğim ve haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim babam Mehmet Ali DAĞ'a, annem Sümbül DAĞ'a ve diğer tüm üzerimde emeği olan aile üyelerime en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca yüksek lisans eğitimimin hemen başında kaybettiğim dayım Süleyman Özkan ARI'yı sevgi ve saygıyla anıyor, bugüne gelmemdeki katkıları için teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
SİMGE VE KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Başarı Hedef Kuramı	1
1.1.2. Hedef Yönelimi	2
1.1.3. Görev Yönelimi	5
1.1.4. Ego Yönelimi	6
1.1.5. Motivasyonel İklim	8
1.1.5.1 Motivasyonel İklimin Ölçümü	10
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.3. Problem Cümlesi	11
1.3.1. Alt Problemler	11
1.4. Araştırmanın Önemi	11
1.5. Sayıtlar	11
1.6. Sınırlılıklar	11
1.7. Tanımlar	11
2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI	13
2.1. Hedef Yönelimi ve Başarı Hedefi Teorisi	13
2.1.1. Yetenek	14
2.1.2. Görev Yönelimi	15
2.1.3. Ego Yönelimi	18
2.1.4. Hedef Profilleri	20
2.1.5. Etkileşimci Yaklaşım	21
2.1.6. Hedef Yöneliminde Cinsiyet Farklılıkları	22
2.1.7. Rekabet Düzeyi	23
2.2. Motivasyonel İklim	25
2.3. Motivasyonel İklim ve Hedef Yönelimleri Arasındaki İlişki	28
3. YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.2. Çalışma Grubu	30
3.3. Veri Toplama Araçları	30
3.3.1. Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği	30
3.3.2. Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği	30
3.4. Verilerin Analizi	31
4. BULGULAR	32
4.1. Ölçeklerin İç Tutarlılıklarına İlişkin Bulgular	32
4.2. Tüm Örneklemenin Hedef Yönelimi Ve Motivasyonel İklim Ortalamalarına İlişkin Bulgular	32
4.3. Yetişkin Ve Yaşlıların Ölçeklerdeki Ortalama Puanlarına İlişkin Bulgular	33
4.4. Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular	33
4.5. Yaşlılara Ait Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular	34

4.6. Yaşlılara Ait Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular	34
4.7. Yaşlılarda Hedef Yönelimi Boyutları İle Algılanan Motivasyonel İklim İlişkin Regresyon Sonuçları	34
4.8. Yetişkinlerde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklime ilişkin regresyon sonuçları	35
4.9. Yaşlılarda Motivasyonel İklim Boyutları ile Algılanan Hedef Yönelimine İlişkin Regresyon Sonuçları	35
4.10. Yetişkinlerde Motivasyonel İklim Boyutları ile Algılanan Hedef Yönelimine İlişkin Regresyon Sonuçları	36
4.11. Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yetişkin ve Yaşlı Bireylerde Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları	36
4.12. Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yetişkin Ve Yaşlı Bireylerde Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları	37
4.13. Yaşlılarda Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları	37
4.14. Yaşlılarda Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları	38
4.15. Yaşlılarda Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	38
4.16. Yaşlılarda Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	39
4.17. Yetişkinlerde Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	40
4.18. Yetişkinlerde Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Kategorilerine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	40
4.19. Yetişkinlerde Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	41
4.20. Yetişkinlerde Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Kategorilerine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları	41
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	43
5.1. Araştırma Bulgularının Tartışılması	43
5.2. Sonuçlar	53
5.3. Öneriler	55
KAYNAKLAR	56
EKLER	63
ÖZGEÇMİŞ	69

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 4.1.Ölçeklere ait iç tutarlılık katsayıları	32
Tablo 4.2.Araştırmada kullanılan ölçeklere ait ortalamalar	32
Tablo 4.3.Araştırmada kullanılan ölçeklere ait ortalamalar	33
Tablo 4.4.Hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi	33
Tablo 4.5.Yaşlılarda Hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi	34
Tablo 4.6.Yetişkinlerde hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi	34
Tablo 4.7.Yaşlılarda hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklime ilişkin regresyon sonuçları	34
Tablo 4.8.Yetişkinlerde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklime ilişkin regresyon sonuçları	35
Tablo 4.9.Yaşlılarda Motivasyonel iklim boyutları ile algılanan hedef yönelimine ilişkin regresyon sonuçları	35
Tablo 4.10.Yetişkinlerde motivasyonel iklim boyutları ile algılanan hedef yönelimine ilişkin regresyon sonuçları	36
Tablo 4.11.Hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları	36
Tablo 4.12.Motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları	37
Tablo 4.13.Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları	37
Tablo 4.14.Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları	38
Tablo 4.15.Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	38
Tablo 4.16.Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	39
Tablo 4.17.Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	40
Tablo 4.18.Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	40
Tablo 4.19.Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	41
Tablo 4.20.Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları	41

SİMGE VE KISALTMALAR

Kısaltma/Simg	Tanım
SPSS	:Statistical Package for the Social Sciences
SGEYÖ	:Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği
SGEYÖ	:Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği

1. GİRİŞ

Bu bölümde başarı hedef kuramı, hedef yönelimi ve motivasyonel iklim kavramlarına ilişkin tanımlar ve açıklamalara, problemin ifade edilmesine, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlar ve sınırlılıklar yer bulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Zihni veya bedeni daha ileri götürmek için solo veya grup halinde belirli kurallar etrafında ortaya konan hareketlere spor denir. Kelimenin kullanımı İngilizce olarak başlasa da sözcüğün kökeni İngilizce değil, Latin dilinde “dağıtmak, birbirinden ayırmak” manasına gelen disportare ya da deportare kelimeleridir.

Geçmişten günümüze görülmüştür ki insanın içinde olduğu durum ile ortama adaptasyon sağlayabilmesinde ve insanlığın devamı için aktif rol öğrenmenindir. (Howe, 2001).

İnsan davranışlarının altında yatan, davranışlara başlamasını, devamını sağlayan ana etmenlerden birisi güdüdür. Çeşitli insan davranışların işte buradan hareketle güdü ile alakalı olduğu ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda spor ve egzersiz psikologları 1970’li yıllardan başlayarak spora başlama, katılma, spor ve egzersiz yapmayı bırakma üzerinde etkisi olan güdülerin neler olabileceğini irdelemektedirler. (Brunstein, 1993; Cresswell ve diğerleri, 2003; Murcia, Gimeno ve Coll, 2008; Toros ve Yetim, 2000). Ortaya çıkan her tip davranışın temelinde bir hedef bulunması spor ortamındaki davranışların da bir amaca yönelik olduğunu gösterir. Tam burada anlaşılıyor ki hedef kavramı, sporcunun bireysel ve görev hedeflerine ulaşmak için motive olur, bulunan spor ortamının motivasyonel iklimi de bu hedefe ulaşılmasında etkilidir (Duda, 1989; Nicholls, 1984; Papaioannou, 1994).

1.1.1. Başarı Hedef Kuramı

Hedef belirlerken kişi kendi yeteneği veya başarısına ilişkin ya geçmişteki performans standardını ya da kendisine benzeyen kişiler ile kendisini mukayese etme yolunu kullanır. Sporcuların başarı durumlarındaki davranışlarının başarıyı farklı boyutlarda algılıyor olmasının bir sonucu olması sosyal bilişsel yaklaşımın spora ilişkin motivasyon konusundaki temel varsayımıdır. Farklı şekilde ifade etmek gerekirse bu yaklaşımın önerisi; sporcuların motivasyonlarını anlayabilmek adına başarının onlarda nasıl karşılık bulduğunu anlamız gerektiğidir (Moran, 2004). Tam bu sebepten başarı hedefi kuramı ilk etapta eğitimdeki başarıyı ortaya koymak adına ortaya atılmış (Nicholls, 1984) spor ortamında ise sonralarında aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Son zamanlardaki başarıya ilişkin perspektif farklarını ortaya koymak adına spor psikologları bu kuram üzerinde durmuşlardır (Duda ve Hall, 2001; Dweck, 1986; Maehr ve Nicholls, 1980; Nicholls, 1984). Kuramın öncüsü olan Nicholls (1984) ‘ün ortaya koyduğu Başarı Hedefi Kuramı (Achievement Goal Theory), hem Bandura’nın “Kendine Yeterlik Kuramı” hem de Harter’in “Yeterlik Güdülenmesi Kuramının akılcı olarak kapsamı arttırılmış biçimidir. Bu kuram başarının ve başarılı olamamanın bireysel olarak nasıl içselleştirildiği ve

davranışın birey için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymaktadır (Singer, Hausenblas ve Janelle, 2001). Nicholls (1992) tanımlanan başarı motivasyonu özelliği dayanağını kişinin kendi yeteneklerini algılaması düşüncesinden alır. Başka bir görüşe bakılırsa da insanların başarı tanımlamaları, güdülenme ve hedeflenen davranış ile bağlantılıdır (Hanrahan ve Cerin, 2009). Nicholls (1992), başarı motivasyonunun ayırt edici özelliği yetenek algısını tartışmış ve başarının hedefe yönelik doğası üzerine odaklanmıştır. Bu doğrultuda; kişinin güdülenmesinin tespitinde etkileşim içinde olan değişkenler başarı hedefleri, algılanan yetenek ve başarı davranışlarıdır. Bu noktada kişinin güdülenmesini algılayabilmek için gerekli olan; kişinin başarı hedeflerini ve bu hedeflerin kişinin yetenek anlamlandırması ile nasıl bir bağlantısı olduğunu anlamak, bireyin başarıyı ve başarısızlığı nasıl algıladığıdır. (Weinberg ve Gould, 1995). Düşünceye göre kişiler sosyalleşme sürecindeki tecrübelerinden hareketle güdülenmiş davranış kalıplarını benimser. Kişilerin neyi güçlü veya önemli olarak algıladıkları sosyalleştirme süreçlerindeki odak noktayı oluşturur. Bunun sebebi bahsedilen algılamaların kişilerin okul, iş, spor gibi takım etkinliklerindeki tüm başarı güdülenmeleri ile ilişkili olmasıdır. İşte bu sebepten yapılan öneri başarı hedefi kuramının sosyal ve bilişsel bir yaklaşım olarak kişinin başarı güdülenmelerini açıklamak adına hem spor ortamında hem de akademik ortamda daha önce de kullanıldığı gibi daha sonra da kullanılmaya devam edilmesidir (Guest ve White, 2001). Ek olarak bu kuramla ilgili çalışan pek çok araştırmacının savunduğu şey (Ames, Duda, Dweck, Leggett, Maehr, Braskamp, Nicholls, Roberts, Papaioannou) herhangi bir başarı durumunda kişilerin kendi yaptıkları yatırımlara anlam kazandırmanın kişilerin yöneldikleri başarı hedefleri olduğudur. Düşünceyi içselleştirmiş olanların düşüncesi bir davranışı sergilemedeki en önemli belirleyicinin başarı hedefleri olduğudur. Bunun sebebi başarı odaklı ortamlarda (beden eğitimi ve spor, sınıf, okul) kişilerin hareketlerinin amaçlarını ortaya koymasıştır (Duda ve Hall, 2001).

1.1.2. Hedef Yönelimi

Varsayıma göre Başarı Hedefi Kuramı başarı ortamlarında iki başarı hedefi olduğunu ortaya atmaktadır. Bahsedilen bu hedeflerin adlandırması Dweck ve Elliott (1983) tarafından performans hedefi (performance goal) ve öğrenme hedefi (learning goal), Nicholls (1984) tarafından ego yönelim (ego orientation) ve görev yönelim (task-orientation); Ames (1992) tarafından ise yeteneğe odaklı hedef (ability focused goal) ve ustalık hedefi (mastery goal) şeklinde yapılmıştır. Geldiğimiz noktada ise spor psikolojisi literatürde daha popüler olarak görev ve ego yönelimi kavramları karşımıza çıkmaktadır. Nicholls, Cheung, Lauer ve Patashnick (1989), ortaya koydukları çalışmalarında insanların çeşitli hedeflere ulaşmak adına efor sarfettiklerini ve bu hedeflere erişerek başarı hissini elde ettiklerini tespit etmişlerdir. Buradan hareketle kaçınılmaz olan, insanların çeşitli hedef veya amaçlara yönelmesidir. Buna bağlı olarak sporcuların elde etmek için çeşitli davranış yönelimlerine giriştiği ve sporcu adına değerli bulunan hedeflerin varlığından söz edilebilir.

Adlandırılması görev ve ego olarak yapılan bu iki hedef türü bir manada kişilerin yetenek seviyelerini bireysel olarak yargılama şekli ile alakalıdır. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan birey; yeni beceri öğrenme, beceri öğrenme, görevde ustalığını ortaya koyma, sıkı çalışma ve benlik gelişimi noktaları üstünde durmaktadır (Moran, 2004). Burada yapılabilecekleri ortaya koyma kişi referanslıdır ve en üst düzey çabaya dayanır. Diğer yönelim tipi ego yöneliminde ise bu yönelime sahip sporcunun yoğunlaştığı şey üstün yeteneği kanıtlamaktır. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan sporcu için başarının temel dayanağı az çaba ile müsabakada rakiplerini alt etmeye dayanır. Hedef yönelimi ağırlığı ego yönelimi olan birey başarıya üstün yeteneğini kanıtlayarak ve rakiplerini alt ederek ulaşacağı inancına sahipken; görev yönelimli birey başarıya götürünün akranları ile iş birliği ve sıkı çalışma olduğu inancına sahiptir (Duda, 1993). Farklı şekilde ifade etmek gerekirse hedef yönelimi görev ağırlıklı olan kişi kendi geçmiş performans standardını ve beceri seviyesini mukayesesinin temelinde kullanır. Bu sayede kişi yetenek, bilgi ve becerisini ilerleterek öze dönük bir hoşluk hissine sahip olur . Buradaki asıl mesele kabiliyet düzeyini bir adım öteye ulaştırma yoluyla pozitif bir benlik algısına sahip olmak olduğundan, kişi sadece müsabakada değil, antrenmanda da maksimumunu ortaya koymaya çabalar. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan kişi, yeteneği için standart olarak takım arkadaşları ve rakiplerinden istifade eder. Bu sebepten bireyin hoşnutsuzluk duygusunun kaynağı diğerlerinden daha yukarıda ve hatta zirvede olmasıdır. Bu yönelimde itici etmenler; üstünlük ve aşağılık hisleri, tanınmışlık ve ön plana çıkmadır. Bu yönelimin genellikle gözlemlendiği kitle; beceri gelişimini tamamlamış, belirli seviyede görev yönelimini de koruyan elit sporculardır. Örneğin; bir önceki müsabakada 39 sayı atan basketbolcunun bir sonraki müsabakada 40 sayı atmak istemesi ve bu istek için çalışması yani kişisel performansını yukarı çekmek istemesi, sonuç değil süreç odaklı yaklaşması görev yönelimli bireye örnek verilebilir. Buna zıt olarak bir sporcunun kendisini mukayese ettiği bir sporcunun 39 sayı attığı müsabakada 40 sayı atmayı hedeflemesi yani süreç değil sonuç merkezli davranması ise ego yönelimli bireye örnek olabilir.

Hedef yönelimleri görev ağırlıklı olan sporcular göreve karşı daha ilgilidir, kendi performanslarından daha memnundurlar ve uygulamanın kendisinden keyif duyarlar. Buna karşın hedef yönelimleri ego ağırlıklı sporcular memnuniyeti daha ileri düzeyde yetenek sahibi olmakta bulurlar, bu yolla spora daha fazla ilgi gösterir ve spordan daha çok keyif alırlar. Ortaya konan araştırmalarla hedef yöneliminin alt başlıkları olan ego ve görev yöneliminin belirli düzeylerde her sporcuda varlığından ve bu iki yönelimin birleşiminin sporcuyu betimlediği ortaya konmuştur (Jagacinski ve Nicholls, 1984; Nicholls, Cobb, Yackel, Wood ve Wheatley, 1990). Bu bağlamda sporcunun isteği belirli seviyelerde görev ve beceriye yönelmek olurken belirli seviyelerde ise üstünlük kurmak olabilir. Yani bireyin sahip olmuş olduğu hedef profili, kişinin spora katılım nedenlerini etkileyebilmekte ve kişinin spor ortamında farklı davranış biçimleri ortaya koymasına neden olabilmektedir. Buna ek olarak hedef yöneliminde görev yöneliminin

ağırlıkta olması bir çok olumlu sonuç doğurmaktadır. Örnek olarak , güdülenme üzerinde görev ve ego yönelimlerinin tesirini inceledikleri çalışmalarında Fox, Goudas, Biddle, Duda ve Armstrong (1994), görev yönelimli çocukların ego yönelimlilere kıyasla daha yüksek miktarda güdülendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Farklı bir araştırmada Keller ve Bless (2008) bireysel beceri ile görev yönelimi arasındaki uyumu ve görev yöneliminin güdülenmeye olan tesirini incelemişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda ise beceri ve görev beklentisi arasında uyum oluşumunun içsel güdülenmenin ortaya çıkmasıyla sonuçlandığı saptanmıştır. Bunun yanında yapılan birtakım çalışmalarda (Arıburun ve Aşçı, 2005; Flores, Salguero ve Marquez, 2008; Gershgoren, Tenenbaum, Gershgoren ve Eklund, 2011; Jöesaar, Hein ve Hagger, 2012; Toros, 2001; Van de Pol, Kavussanu ve Ring, 2012) görev ve ego yönelimli kişilerin bulundukları ortama ilişkin algılarının farklı olduğunu ve yaratılan ortamdan etkilendikleri sonucunu ortaya koymuşlardır Bu bağlamda Jöesaar, Hein ve Hagger (2012), çalışmalarında içsel güdülenmeyi arttıran bir değişkenin antrenör tarafından yaratılan görev yönelimli ortam olduğunu ortaya koymuştur. Farklı bir araştırmada Van de Pol, Kavussanu ve Ring (2012), ego yönelimli sporcuların yarışma periyotlarında ego yönelim puanlarının antrenman dönemine kıyasla daha ileri düzeyde olduğunu saptamışlardır.

Yapılan çalışmalar ortaya görev ve ego yöneliminin aynı sürekliliğinin iki kutbu olmaktan ziyade bağımsız iki boyut oldukları sonucunu çıkarmıştır. Farklı bir ifade ile bireylerin hem ego hem görev yönelimleri düşük, bir yönelimi düşük diğeri yüksek veya hem ego hem de görev yönelimleri yüksek olabilir (Duda, Olson ve Templin, 1991). Bu noktada kabul edilen, hedef yönelimindeki kişisel farklılıkların görev ve ego yöneliminin farklı etmenlerinden kaynaklandığı yönündedir (Maehr ve Braskamp, 1986; Yetim, 2000). Kişilerin farklı ortamlarda taşıdığı bu iki yönelim tipi(ego ve görev) birbirinden bağımsızdır ve bu yönelimlerin edinilmesi sosyalleşmelerin ve çocukluk yaşantılarının neticesidir (Nicholls, Patashnick ve Nolen, 1985; Yetim, 2000). Alanyazın buna ek olarak olumlu davranış ortaya koymada da görev yönelimli eğilimin tesirinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Spor saldırganlığı ile hedef yönelimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmanın sonucuna göre ego yönelimli sporcuların görev yönelimli sporculara göre şiddete daha yüksek eğilim göstermektedir (Duda, Olson ve Templin, 1991). Ek olarak ego yönelimli sporcuların başarıya ulaşmak için dürüst olmayan ya da kural dışı yollara başvurabildikleri ve zorlukla ve başarısızlıkla karşı karşıya kaldıklarında istenilmeyen davranışlar göstermeye daha fazla eğilimli olduklarından bahsedilebilir (Duda ve White, 1992; Kavussanu ve Roberts, 1996; Lochbaum ve Roberts, 1993). Sosyo-bilişsel yapılandırma altında bulunan Başarı Hedefi Kuramı, spor psikolojisinde sporcuların kendine güvenleri noktasında rağbet gören bir model haline bürünmüştür (Chie-der, Chen, Hung-yu ve Li-kang, 2003). Bunun sebebi kendine güven ile hedef yönelimi arasındaki yüksek düzeydeki ilişkidir. Bu bağlamda araştırmalarda sporcuların kendine güvenleri ile görev yönelimleri arasında pozitif bir

korelasyon olduğu saptanmıştır (Chie-der ve ark., 2003; Elliot ve Dweck, 1988). Chie-der ve arkadaşlarının (2003) kendine güven ile kendine güven arasındaki korelasyonu irdedikleri araştırmanın neticesinde, kadın ve erkek sporcuların görev ve ego yönelimlerinde anlamlı farklar olduğunu ve bunların kendine güven kaynaklarının farklı etmenlerle bağıntılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Algılanan yeterlik kavramı da sporcuların hedef yönelimlerine ve bu doğrultuda spor davranışına tesir eden bir diğer etmendir. Sporcuların başarıya erişmek adına tespit ettiklerini hedeflere etkide bulunan algılanan yeterlik, sporcuların ego yönelimi ya da görev yönelimlerinin belirlenmesinde büyük bir görev üstlenmektedir (Ames ve Archer, 1988). Bir çalışmada sporcuların algılanan yeterliklerine bağlı olarak hedef yönelimi davranışlarının da farklılaştığı düşüncesi ortaya atılmıştır (Hagger ve Chatzisarantis, 2007). Bahsedilen bu düşünceye bakıldığında görev yönelimli ve algılanan yeterliği aynı anda yüksek olan sporcular zor görev seçimi, mücadeleyi devam ettirmek ve maksimum çaba harcamak gibi davranışlarda bulunurken, algılanan yeterliği yüksek ego yönelimli sporcular da orta zorluktaki görevlere yönelmekte, mücadeleye devam etmekte ve en üst düzey efor ortaya koymaktadır. Görev yönelimli ve düşük algılanan yeterliği olan sporcular daha yüksek düzeyde konsantrasyon sağlama ihtiyacı hissederek, karmaşık planlardan istifade ederler. Bahsedilen bu tip sporcular düşük yeterliğe sahip olmalarına karşın pozitif etkiyi muhafaza etme niyetindedirler. Ego yönelimi olan ve algılanan yeterliği düşük olan sporcularsa üstesinden gelemeyecekleri bir durumla karşılaştıklarında çaresiz davranışlar ortaya koymaktadırlar. Beklentileri orta seviyedeki görevlerde başarısız olmak olan bu tarz sporcuların algısı zor görevlerinde bir tehdit olduğu şeklindedir. Ek olarak çabalarının büyük kısmını çok kolay veya çok zor görevlerde kullanırlar.

1.1.3. Görev Yönelimi

Performansta mükemmelleşme amaçlı sporcunun gelişme ve beceride uzmanlaşmaya odaklanması veya görev yönelimli olma, sporcunun istek ve ilgisi ile ilgilidir. Optimum çaba, beceride ustalaşma isteği, kararlılık gibi davranışlar görev yönelimli olmak ile bağlantılıdır (Lavalley, Kremer, Moran ve Williams, 2004). Roberts ve Ommundsen (1996) göstermiştir ki görev yönelimli sporcuların odağında daha çok beceri öğrenimi ve teknik gelişim vardır. Sporcu başarılı olmak adına üstün efor göstermeli, maksimum performansını ortaya koymalıdır. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan sporcu beceri ve bilgi gelişimine önem verir, hazzı kişisel gelişiminden sağlar ve yarışmaları becerilerini daha ileri taşımak için bir şans olarak görür. Görev yönelimi olan sporcular zorlayıcı ve yeni görevlere girişmekte arzulu ve ısrarcı olurlar. Bu eğilime sahip sporcular önemi süreçlere verdiği için müsabakada olduğu kadar uygulama sırasında da maksimumlarını ortaya koyma çabası içindedirler (Duda, 1998; Roberts, Treasure ve Conroy, 2007). Sporcuların hedef yönelimleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin

incelenmesine yönelik araştırmaların sayısında literatüre bakılırsa son yıllarda bir artıştan söz etmek mümkündür (Bruin, Bakker ve Oudejans, 2009; Figueiredo, Goncalves ve Silva, 2009; Hanrahan ve Cerin, 2009; Toros ve Koruç, 2005). Bunlara bir örnek göstermek gerekirse yapılan bir araştırmada görev yönelimli olma ile içsel güdülenme, spordan zevk alma, yenilgi karşısında kararlılık ve orta zorlukta hedef seçimi arasında bir korelasyonun varlığını tespit edilmiştir (Abele ve Alfermann, 2001). Görev yönelimli bireylerin özellikleri arasında yer alan özelliklerden bazıları göreve katılımda sahip olunan yeterlik düzeyi göz önüne alınmaksızın orta güçlük seviyesinde bir görev tercih etme, etkinliğe yoğunlaşma, aktif çaba, gelişen ve süreklilik gösteren performanstır. Eğilimi bu yönde olan sporcular açısından bakıldığında sporda algılanan başarı, beceri gelişimine, görevde ustalaşmaya, etkinlik üzerinde yoğun ilgi göstermeye ve sıkı çalışmakla bağlantılı olarak meydana gelmektedir (Duda, 1993).

Görev yöneliminde spor açısından bakıldığında vurgulanan ve ödüllendirilen performanstır. Duruma takım sporları açısından yaklaşacak olursak oyuncular grup içinde mühim bir rolleri oldukları duygusuna sahip olurlar. Burada pekiştirilen takım içinde birlikte çalışma ve birlikte gelişmedir. Duruma örnek vermek gerekirse bir voleybol takımında her sporcu takım arkadaşlarına gelişme konusunda yardımcı oluyor, onun eksiklerini kapatma yolunda çaba gösteriyor, aynı zamanda her sporcu kişisel performansını daha ileri noktaya taşıma konusuna odaklanmış ise bu grup içindeki süreç görev yönelimlidir. Ortaya konan bir araştırmanın sonucunda, spor ortamında problem çözme ve strateji geliştirme özelliği görev yönelimi ile bağdaştırılmıştır. Farklı şekilde ifade etmek gerekirse görev yönelimine sahip sporcuların daha kolay öğrenmek için stratejiler tespit ettiklerini ve bu doğrultuda efor sarf ettiklerini ve daha fazla antrenman yapma isteği içerisinde olduklarını tespit etmişlerdir (Lochbaum ve Roberts (1993).

1.1.4. Ego Yönelimi

Ego yönelimi başkalarına üstünlük kurmayı önemseyen, hedef yönelimi boyutlarından ikincisidir. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan sporcular kendilerine diğer insanlarla kendi performanslarını kıyaslamak ve onlardan daha üst seviye performans sergileyerek onları alt etmeyi amaç edinmiştir (Yeltepe, 2007). Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan sporcunun odağı üstün yeteneğini kanıtlamadır. Bu yönelimi olan sporcu için öznel başarı, daha az gayret ile rakiplerine üstünlük kurmaktan kaynağını alır. Bu noktada temel güdülenme etmenleri olarak başarı ve başarısızlık tanımlanmak durumunda kalır. Bu değerlendirme şekline göre başarı, bireyin maksimum performansı göstermesidir. Maksimum başarıdan daha azını göstermek ise başarısızlık olacaktır. Bu noktada bireysel yarışmacı için yapılan tanımların yarışma ortamında ve diğer sporcular ile birlikteyken farklı etmenlere göre yeniden ele alınması ihtiyacı doğacaktır. Diğerlerinin performansı, bahsedilen bu etmendir. Herhangi bir spor ortamında rakip veya takım arkadaşları olarak “diğerlerinin” bulunması, sporcunun ortaya koyduğu performansın

göreceli olarak değerlendirilmesi ile sonuçlanmaktadır. Buna bağlı olarak durumsal başarı ile sürece bağlı olarak beceri geliştirmedeki başarı etmenleri birbiri ile ilişkili fakat temelde birbirinden farklı kavramlar olarak irdelenmektedir. Bu sayede başarı güdülenmesinde durumsal karşılaştırma etmeni rol almaktadır. Bu süreçte ego yöneliminin temelinde sosyal karşılaştırma vardır. Sosyal karşılaştırma kuramına göre, bireylerin güdülenmesi kendilerini değerlendirmeye yöneliktir ve subjektif yargılardan etkilenmeyen, objektif ölçütlerin bulunamaması halinde kendilerini başkalarıyla mukayese etme yoluyla değerlendirmeyi seçerler (Festinger,1954). Farklı bir şekilde ise sosyal karşılaştırma üç şekildedir; aşağı, yukarı ve eşit düzey (Suls ve Wills, 1991). Bireyin kendisinden daha düşük yetenekli biriyle kendisini mukayese edip iyi olduğu duygusuna kapıldığı karşılaştırma türü aşağı düzeyde karşılaştırmadır. Kişi benlik saygısını koruma adına "benden daha kötüler de var", "o, iyi olmasına rağmen benden daha kötü oynadı" tarzı çıkarımlar yapma şeklinde davranışta bulunmaktadır. Fakat tam bu noktada mukayese edilen birey ile kişinin yaşam koşulları ile olan benzerlik var olan olumlu durumu negatif bir sonuca ulaştırabilir (Duda, 1989). Farklı şekilde ifade etmek gerekirse "benim de sonum onunla aynı" çıkarsaması, bireyi endişeye, boş vermişliğe ve çaresizliğe sürükleyebilir. Bu sebeple anlık, bir oyunluk başarı duygusunu hissettirse dahi aşağı yönlü sosyal karşılaştırmının sonucu daha iyi ve en başarılı olmak olmaz. Hatta etkin olmama, karşılaştırma ölçütü olan kişiyle kader benzerliği tarzı sportif çaba ile hiç alakası olmayan negatif psikolojik sonuçları beraberinde getirebilir.

Kişi kendisini yetenek, yeterlik bakımından belirgin bir şekilde üstün olan veya en iyi olan birisiyle karşılaştırdığı karşılaştırma ise yukarı yönlü karşılaştırmadır. Bu noktada sporcunun güvendiği; kendi performansının gelişim seviyesi, yetenekleri ve yeterlikleridir (Toros, 2001). Bu tür sosyal karşılaştırmaya giren sporcunun iki tür sonuçla karşılaşması muhtemeldir. Bu noktada olumsuz etkilendiği senaryoda sporcu kendisinden yetenekli ve yeterli bir sporcu ile karşılaştırma yapmasının ardından, suçluluk, çaresizlik ve boş vermişlik gibi duygulara kapılmıştır. Oluşan bu sonuç, sporcunun performansının düşmesine ve belki de uğraşmış olduğu spor dalından vazgeçmesi ile bile sonuçlanabilecektir. Hedef yönelimleri ego ağırlıklı olan sporcular, kendilerine diğerlerinden daha düşük yetenekli olarak bakıldığında başarısızlık yaşarlar ve olumsuz duygular hissederler. Bu sebepten bu sporcuların eğilimleri az çaba göstermek ve görevden kaçma yönünde olur. Buna ek olarak bahsedilenleri de başarısızlıklarının affedici bir sebebi olarak görürler (Papaioannou, 1994). Olumlu senaryo ise kişi mevcut durumdan hoşnutsa ve kendisine karşılaştırmayı yaptığı kişiyi temel alarak gelişim açısından yeni hedefler çizebiliyor ve motive olabiliyor ise sportif etkinliklerde performans yönünden daha karlı olması muhtemeldir.

Kişinin kendisi ile aynı veya bir parça dahayetenekli birini karşılaştırma standardı olarak belirlediği karşılaştırma ise eşit düzeyde karşılaştırmadır. Sporcu kendi bulunduğu noktayı

tespit etme niyetiyle, gelişimi konusunda bir çıkarım ortaya koyabilir. Fakat performans hakkında bilgi edinme maksadı ile gelişim sürecinin bir safhasında yapılan bu mukayese devamlılık arz etmez. Ek olarak sporcunun edindiği bu bilgi, kişisel performansına dair tek doğru referans olmak zorunda değildir. Referans olarak somut veri grafikleri, bireyin yetenek ve yeterliklerine ilişkin başta antrenörler, yarışmalar alınabilir. Tüm bunlara rağmen eşit düzeyde yapılan karşılaştırmaya, ustalaşma ve beceri geliştirme sürecine daha uyumlu olduğu gözü ile bakılmaktadır. Bakıldığında ise hedef yönelimleri ego ağırlıklı olan bireylerin amacı üstünlük duygusu elde etme ve aşağılık duygusundan arınma olduğu için tercih ettikleri karşılaştırmalar eşit düzeyde değil, aşağı veya yukarı yönlü olacaktır (Toros, 2001). Neticede bakıldığı zaman sosyal karşılaştırmalar yoluyla edinilen benlik oluşumunu gruplar arası ilişkilerde bazı işlevlere sahip iken; çoğu kez işlevsiz olduğu nokta insan potansiyelini açığa çıkarma ve takımla birlikte ortak uyum başarısını yakalama hedeflerini güden bireyler için spor ortamıdır. Ek olarak, spor psikologları, ego yönelimli olmanın kendinden çok daha iyi performans gösteren bir rakip karşısında büyük hüsrana ve motivasyon problemine sebep olabileceğini, bu nedenden dolayı da görev yönelimli olmanın orta zorlukta, gerçekçi hedefler belirlemenin daha akılcı olduğu fikrini ortaya atmaktadırlar.

1.1.5. Motivasyonel İklim

Uzun süredir yapılan incelemelerde; öğrenci veya sporcu gibi öğrenme ortamındaki kişilerin daha olumlu sonuçlar ortaya koyabilmeleri adına, bu öğrenme ortamlarının yapısı irdelenmektedir. Alan yazında ortaya konan çalışmalar psikososyal karakteristikleri, durumsal kısıtlamalar ve öğrencilerin çeşitli duygusal ve öğretime özgü beklentiler tarzı farklı konularda meydana getirilmiştir. Sporda da başarı diğer öğrenme ortamları gibi önem arz eder. Bu noktada başarı için önemli olan etmenlerden birisi de spor ortamına iştirak edenlerin motivasyonel örüntüleridir. Bahsedilen örüntüleri açıklamaya çalışan teorilerin incelediği şey, bireylerin farklı ortam ve etkenler söz konusu olduğunda, başarıya ilişkin görüş ve bilişsel süreçlerini nasıl geliştirdikleridir. (Durdubaş, 2013).

Sosyal bilişsel olan bu yaklaşıma göre kişilerin başarı ortamlarındaki mücadelelerini sağlayan iki değişik hedef adaptasyonundan söz etmek mümkündür (Ntoumanis ve Biddle, 1999). Bireyler performanslarının normlara bağlı olarak değerlendirildiği durumlarda başarı ve başarısızlık değerlendirmelerini diğerleri ile mukayese yoluyla yaparlar. Bireyler bu tip olaylarda temel olarak ego yönelimini benimsemektedir. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan kişi ise kendi gelişimini, öğrenme ölçütlerini temel alır ve kendini referans alarak başarıyı değerlendirir (Durdubaş, 2013).

Görev yöneliminin yüksek düzeyde haz elde etme ve çabayı arttırarak içsel motivasyonu geliştirdiklerini ve bu yol ile katılımı arttırdığı spor ve fiziksel aktivite ortamlarında yapılan çalışmalarla saptanmıştır. Yine çalışma ile hedef yönelimleri görev ağırlıklı olan sporcuların

algılarının başarının çaba ve sıkı çalışma ile geleceğine yönelik olduğu saptanmıştır. Hedef yönelimleri ego ağırlıklı olan bireyler ile ilgili ise ortaya konan; kaybetmenin ardından daha az az ve daha fazla depresyon ile ego yönelimi arasında ilişki olduğudur (Walling ve ark.,1993).

Öğrenme ortamları kişilerin hangi tür hedeflere eğilim göstereceğini belirleyen önemli etmenlerden biridir ve akademik ortamlarda bununla ilgili ilk çalışmaları yapan Ames'tir. Ames açısından bakıldığında öğrencilerin kendilerinin dâhil olduğu öğrenme aktivitelerine ve öğrenmeye ilişkin ne düşündükleri, öğrenci motivasyonuna nitel bir bakış açısını ifade eder ve önem arz etmektedir. Öğrencilerin nitel anlamda farklı yönelmesine neden olan şeylerden birisi öğrenme ortamında birtakım hedeflerin diğerlerine göre daha ön planda olmasıdır. Özel yapılar, öğrencilerin sınıf ortamındaki hedef yönelimini belirler. Bahsedilen özel yapıların normatif boyutlarda tanımlanabildiği gibi görev hedefleri ve performansla ilişkili olarak tanımlanması da mümkündür. Bu sebepten öğrenciler akademik başarıya ilişkin farklı anlam ve görüşleri farklı öğrenme ortamlarından edinebilir (Ames, 1992).

Eğitmenler, öğrenmenin kalıcı olmasını sağlamak ve akademik verimi arttırmak adına yapılan bu çalışmaların odağındadır. Sınıfta görev odaklı bir iklim yaratma adına grup lideri olarak öğretmenlerin rolü önem arz eder. Bilinen bir gerçekte spor ortamında bir antrenörün yaratacağı iklimin yalnızca sportif başarı anlamında değil öğrenme açısından da ciddi sonuçlar meydana getirdiğidir (Turman, 2003).

Sosyal bağlamda takım çevresinde neyin kabul gördüğünü ve ödüllendirildiğini şekillendiren ve spor ortamlarında antrenörler tarafından hedef-ödül yapsını temsil eden şey motivasyonel iklimdir (Ames, 1992; Horn, 2008). Hedef yönelimleri ve hedef katılımlarına etkisi bakımından lider tarafından oluşturulan motivasyonel iklim önem arz eder.

Motivasyonel iklim iki alt başlık altında incelenmektedir:

a.) Uсталık İklimi (Görev yönelimli): Sporunun gelişim gösterdiğinde, sıkı çalıştığında, diğerlerinin öğrenmesine yardımcı olduğunda ve başarı için herkesin katkısına inandığında antrenörden pozitif yönde destek gördüğü öğrenme iklimidir (Cox, 2007).

b.) Performans İklimi (Ego yönelimli): Performans iklimi; Kötü performans gösteren ve hata yapan sporcuların cezalandırılacağına ilişkin inanca sahip olduğu, daha yetenekli oyuncuların daha fazla ilgi ve dikkat çektiğini düşündükleri ve takım üyeleri arasında rekabetin antrenör tarafından yaratıldığına dair inanç bulunan atmosfer olarak tanımlanabilir (Cox, 2007).

Görev ve ego ikliminin belirli motivasyonel yapılardan oluştuğu ortaya atılmıştır (Ames,1992/2). Bahsedilen yapılar; görev (öğrenme aktivitelerinin tasarlanması), otorite (karar mercii), tanınma (ödül kriteri), grup olma (homojen/heterojen yetenek), zamanlama (talimatların zamanlaması) ve değerlendirme (başarı/başarısızlık kriteri) olarak ortaya konmuştur. Motivasyonel iklim açısından öğretmenler ve antrenörler tarafından oluşturulan bu yapılar elzemdir.

Ustalık ikliminin görev yönelimi ile, performans ikliminin de ego yönelimi ile pozitif yönde ilişkili olduğu yarışma ortamındaki sporcular ile yapılan çalışmalarda saptanmıştır. Ek olarak yüksek algılanan yeterlik, keyif ve çaba ile ustalık ikliminin ilişkisi saptanmıştır (Ntoumanis ve Biddle, 1999). Çocukların yeni öğrenme kabiliyetlerine yönelik pozitif deneyimler elde etmesine olanak sağlayan iklim de ustalık iklimidir (Theeboom, De Knop ve Weiss, 1995).

1.1.5.1 Motivasyonel İklimin Ölçümü

Sporda algılanan motivasyonel iklim ölçeği (PMCSQ-1) sporda motivasyonel iklimin ölçülmesi için kullanılan ilk envanterdir. Seifriz, Duda ve Chi (1992) tarafından geliştirilen ilk ölçekte 21 madde bulunmaktadır. Maddelerden 9'u ustalık iklimini, 12'si ise performans iklimini ölçmektedir. Bu iki alt boyut için iç tutarlık ($\alpha > .80$) sağlanmıştır. Ustalık iklimi alt boyutu, sıkı çalışmayı, beceri gelişimi ve hataların öğrenmenin bir parçası olduğunu tanımlayan maddelerden oluşmaktadır. Performans iklimi alt boyutu ise takım arkadaşından iyi oynamayı, hatalar için cezalandırılmayı ve takım yıldızlarına ilgi göstermeyi belirten maddelerden oluşmaktadır.

Sporda algılanan motivasyonel iklim ölçeğinin yapı geçerliliğinin sağlanması için yapılan bir sonraki çalışmada Walling, Duda ve Chi (1993), Seifriz 'in çalışmasına istatistiksel ekler yaparak, çalışmayı daha geniş bir kitleye uygulamış ve motivasyonel iklimin iki faktörlü yapısını incelemiştir. Yapılan bu araştırma motivasyonel iklimin bu iki boyutunun açıkça geçerli olduğunu ortaya koymuş fakat daha fazla alt boyut için araştırmalara devam edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ntoumanis ve Biddle (1999)' in belirttiğine göre Kavussanu ve Roberts PMCSQ-1 ile yapılan bir diğer çalışmada yüksek ustalık ikliminin erkeklerde, keyif, çaba ve algılanan mücadele ile pozitif ilişki içinde olduğunu ortaya koyarken benzer biçimde Ebbeck ve Becker' in çalışmasında da algılanan yüksek ustalık iklimi ve düşük performans ikliminin, yüksek görev yönelimiyle pozitif ilişkili olduğunu bulunmuştur.

Newton, Duda ve Zin (2000) algılanan motivasyonel iklimin çok boyutlu ve hiyerarşik yapısına uygun bir ölçüm aracı geliştirmek amacıyla orijinal PMCSQ ölçeğinin maddelerinden hareketle PMCSQ-2 ölçeğini oluşturmuşlardır. 33 maddeden oluşan PMCSQ-2, motivasyonel iklimin çok boyutlu yapısı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Başarının nasıl tanımlandığı, değerlendirme ve tanınmanın temelleri ve doğası, hatalara verilen tipik tepkiler ve oyuncuların kendi aralarında etkileşim yolları bu alt boyutlardan bazılarıdır. (Singer, Hausenblas ve Janelle, 2001).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ilişkisinin incelenmesidir.

1.3. Problem Cümlesi

Yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ilişkisi incelenmiştir.

1.3.1. Alt Problemler

1. Yetişkin olup aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklimarasında ilişki var mıdır?
2. Yaşlı olup aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklimarasında ilişki var mıdır?
3. Yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasında farklılık var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bugüne kadar yapılan araştırmalar incelendiğinde birçok araştırma grubu kullanılmasına rağmen, ilk kez yetişkin ve yaşlılar arasında hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Bu araştırmanın ek olarak spor psikolojisini anlama noktasında önemli bilgiler ortaya koyacağı düşüncesi mevcuttur. Bir başka düşünce de sonuçları ile spor psikolojisinin farklı boyutlarının bir arada etkileşiminin çalışılması ile gelecekte de spor bilimleri alanında yeni kapılar açabileceğidir. Bu araştırma, antrenörlerin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve diğer tüm spor uzmanlarının antrenman programlarında ve psikolojik hazırlama sürecine katkı sağlayacaktır.

1.5. Sayıtlar

- Araştırma sırasında kontrol altına alınamayan değişkenlerin aynı oranda etki edeceği var sayılmıştır.
- Kontrol edilemeyen değişkenlerin, katılımcıları aynı oranda etkilediği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- Çalışma, 2021 yılı Nisan, Mayıs ve Haziran ayları ile sınırlıdır.
- Çalışma, hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ölçekleri ile sınırlıdır.
- Çalışma, yetişkin ve yaşlı bireylerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Görev Yönelimi: Başarı güdüsü doğrultusunda sporcunun çok çalışıp, bireysel performanslarını artırmak istemesi, en iyi performansını ortaya koymak istemesi olarak tanımlanır (Duda, 1998).

Ego Yönelimi: Sporcunun elde ettiği başarıya dayanarak, sürekli kendine bir rakip bularak onu geçirmeye çalışmasıdır (Duda, 1998).

Uсталık İklimi: Sporcunun sosyal sorumluluk çerçevesinde hareket etmesi, yaşam boyunca becerisinin arttırması isteği doğrultusunda deneyerek öğrenme ve ısrarcı oluşudur (Duda,1993).

Performans İklimi: Takım üyelerinin veya rakibin becerilerine karşı sporcunun elde ettiği üstünlükten duyduğu tatmindir (Duda,1993).

2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI

2.1. Hedef Yönelimi ve Başarı Hedefi Teorisi

Başarı Hedefi Teorisi, başarı davranışının amaca yönelik olan doğasına odaklanır ve başarı bağlamlarında yetkinlik göstermenin ana hedef olduğunu öne sürer (Treasure, 1997).

Başarı Hedefi Teorisi için etkin rol oynayan bir etmende sporcu için öz yeterlilik seviyesi ve sporcunun başarmak davranışına yüklediği anlamdır. Nichols'a (1989) göre çocuklar şans, yetenek ve görev zorluğu kavramlarını anlamaları sırasında gelişimsel olarak dört aşamadan geçeceklerdir. İlk aşamada, çocuklar çaba, yetenek ve sonucu aynı şey olarak görmekteler. Bu, çabayı yetenek veya başarılı bir sonuca ulaşmakla aynı şey olarak görme gerçekliğinden kaynaklı, çocukların henüz özelleşmemiş hedef bakış açılarına sahip olduğu söylenen bir aşamadır. Bu aşamada çocukların, şansın yetenektan ne kadar farklı olduğu veya bir görevin diğerinden ne denli zor olabileceği konusunda hiçbir fikirleri yoktur. Aşama iki ise çocuğun emek ve yeteneğin birbirinin aynısı olmadığını idrak etmeye başladığı evredir. Ama bu evrede de çocuk hala emek etmenin, başarıyı belirlemede birinci etmen olduğuna dair inancını sürdürür. Üçüncüsü ise geçiş aşamasıdır. Burada, çocuklar yetenek ve çaba arasındaki farkı ayırt etmeye başlarlar. Aşamaların sonuncusu ise çocuğun hedef perspektifinin kendine has hale geldiğine inanılan evredir. Bu aşama genellikle çocuğun on iki yaşına gelmesiyle gelişir. Bu dönemde çocuk talih, netice, emek ve yetenek terimlerinin aralarındaki farkları rahatlıkla açıklayabilir. Yetenekteki yükselişin emaresi olarak emek ve daha güçlü performansı idrak edebilirler. Çocuk bu dört seviyeden geçtikten sonra, görev ve ego yönelimini uygun bir şekilde geliştirebilecektir.

Duda'ya (1989) göre, kişiye sporun eklediği üç yarar ve idrak edilen değer mevcuttur. Bunlar, içsel olup, faaliyetin kendisinden gelen ya da bir sosyal sorumluluğun gelişmesiyle oluşan materyalist ve bireysel faydalardan meydana gelir (Duda, 1989). Kişinin bu faydaları nasıl algıladığı, başarı hedeflerinin geliştirilmesine yardımcı olur. Başarı hedefleri, görev ve ego olmak üzere iki ana hedef perspektifinden oluşur. Başarı hedefi teorisi; başarı bilişi, arzusu ve davranışını harekete geçirenin, başarı hedefleri olduğunu ortaya koyar (Treasure, Duda, Hall, Roberts, Ames ve Maehr, 2001). Kişisel gelişimlerin de bu başarı hedeflerinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Başarı Hedefi Teorisi belirlenmiş davranışın duyuş ve biliş alanındaki faaliyetlerinin önemi üzerinde durur (Ames, 1992). Kişinin başarı faaliyetine hangi açıdan katıldığını ve bu katılımın niteliğini, bununla birlikte kişinin öğrenme davranışına dair olan kararlılık inancına yön vermesi açısından bilişsel ve duyuşsal bileşenler önem arz eder (Ames, 1992). Kişinin ortaya koyduğu bireysel performansını muhakeme edebilmesinde başarı hedefleri bir temel olacaktır (Treasure, Duda, Hall, vd., 2001).

Bir bireyin yetersiz olduğu görevleri seçmesi pek olası değildir, ancak belirli bir görevde yeterli olduğunu hissettiğinde büyük olasılıkla o görevi üstlenir. Başarı hedefi teorileri, başarının

belirli başarı durumlarında nasıl tanımlandığı ve bu durumda bireyin başarılı olması için nelerin gerekli olduğunu gösterir. Bir sporcunun başarıyı nasıl tanımladığı ve başarı bağlamında kazanmanın ne kadar önemli olduğuna dair yaklaşımını, bu sporcunun spora karşı tutumunu şekillendirdiği varsayılmaktadır (Treasure, Duda, Hall, vd., 2001). Bu karışım kişiyi öz başarısının ilerlemesine ulaştıran ve kendi inançlarına doğru ulaşmasını sağlayan karışımdır.

Başarı motivasyonu, başarının kişisel olarak nasıl tanımlandığı ve başarı nedenlerine ilişkin görüşlere dayanır (Biddle, 2001). Kişinin başarıya yönelik yeteneklerini nasıl değerlendirdiği, geliştireceği hedef yönelimlerinin önemli bir belirleyicisidir. Şahısların başarılı olup olmadığı, içinde bulunulan durumu nasıl gördüklerine bağlıdır. Olayın sonucu, yüksek çaba ve yetenek gibi olumlu benlik saygısını ortaya koyuyorsa, sonuç genellikle başarılı olarak görülür (Roberts, 2001). Bununla birlikte, eğer sonuç olumsuz geribildirim, düşük yetenek veya eksiklik ya da düşük çaba olarak yorumlanıyorsa, sonuç başarısızlık olarak görülür (Roberts, 2001). Başarı bağlamındaki kazanma ve kaybetme düşüncesi, davranış amacı açısından ele alınır.

Başarı bağlamlarında oluşan bu iki ana hedef perspektifi, ego ve görev katılımı olarak adlandırılır.

2.1.1. Yetenek

Başarı Hedefi Teorisine göre, bireyin eylem hedefi demek yeterliliği göstermek demektir ve bu yeterlilik sayesinde başarı algısı, merkezi bir değişken haline gelir (Roberts, Treasure ve Balague, 1997). Bireyin yapabileceklerini belirlemesindeki ana belirleyici çoğu zaman yetenekleridir. Belirli bir görevde başarılı bir şekilde performans sergileyebiliyorsa, o zaman kişi o görevde yeterlidir. Kişinin yetenek kavramını geliştirmesi muhtelif kavramlardan etkilenen bir farklılaşma süreciyle ilgilidir. Bu farklılaşma (özelleşme) süreci yeteneğin gerektirdiği çaba, şans ve görevin zorluğu gibi çeşitli kavramlar aracılığıyla gelişir (Nicholls, 1984). Bir çocuğun on iki yaşına geldiğinde, yetenek türleri arasında ayırım yapabildiği varsayılmaktadır. Bu noktada farklılaşmış ve farklılaşmamış olarak ikiye ayrılan yetenek terimleri mevcuttur. (Nicholls, 1989). Bu iki kavramdan farklılaşmamış olan, yeteneğin ve çabanın birey tarafından birbirinden ayrılmadığı fikrine dayalıyken, “farklılaşmış” olan ise yetenek ve çabanın birey tarafından ayrımsandığını ifade eder. (Nicholls, 1989). Kişinin başarıya yönelik duygusal ve bilişsel tepkilerini belirleyen bu yetenek kavramlarıdır (Nicholls, 1984). Konusu açılan yönelimler literatürde ego ve görev eğilimi olarak kendisine yer bulur.

Vlachopoulos ve Biddle (1997), başarıyı ortaya çıkaran nedenlerin muhtemel yordayıcılarının beden eğitimindeki yerini araştırdı. Beden eğitimi dersine sürekli olarak gelen yaşları 11-16 değerleri arası değişen 1070 adet erkek ve kız öğrenciden araştırma adına veri edindiler. Bu çalışmada (Task and Ego Orientation in Sport :TEOSQ) *Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği*, *Fiziksel Benlik Algısı Profili* ve *Çocuklar İçin Uyarlanmış Nedensel Boyut Ölçeği II*

kullanılmıştır. Vlachopoulos ve Biddle (1997), hedef yönelimi ve başarı algısının pozitif bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuşlardır. Algılanan yetenek bu ilişkiyi etkilememiştir. Görev yönelimli bireylerin yeteneklerinin yeteri kadar olup olmadığını ortaya koyma ihtiyacı adına bir mecburiyet görmemeleri bu konunun asıl sebebidir (Vlachopoulos ve Biddle, 1997). Kişinin algılanan yetenek düzeyinin, ego yönelimi ile başarı algısı arasındaki ilişkiyi etkileyeceği düşünülse de bu çalışmada bu doğrulanmamıştır. Bu doğrultuda Vlachopoulos ve Biddle (1997), yeterli olma ile algılanan yetenek ikilisinin birbirleri ile alakasına ulaşamamıştır. Nicholls (1989), ego odaklı olup kendilerinin yüksek yetenekli olduğunu düşünenlerin, başarılı olmak gerektiği düşüncesiyle, sadece kolay görevlerde çok çalışacaklarını ve iyi bir performans sergileyeceklerini öne sürmüştür. Ayrıca bu bireylerin zor işlere vakit ayırmadıkları da bilinmektedir. Vlachopoulos ve Biddle (1997), ego eğilimi fazla olan bireyler ile alakalı bulunanların sebebinin bu olabileceğini gözler önüne sermiştir.

2.1.2. Görev Yönelimi

Duda ve Nicholls'a (1992) göre "görev yönelimi", başarı; kişisel gelişim deneyimine, öğrenme anlayışına veya bir görevin gerekliliklerinde profesyonelleşmeye dayandığında oluşur. Görev hedef yönelimi olan bireyler, kendi yeterliliklerini değerlendirirken kendilerine referans verilen kriterleri kullanırlar ve tipik olarak öğrenmeye, yeteneklerini geliştirmeye ve gerçekleştirdikleri görevlerde ustalaşmaya odaklanırlar (Li ve Harmer, 1996). Nicholls ve meslektaşları tarafından da (1985) görev odaklı bakış açısının kendi içinde bir amaç olarak eğitimle güçlü bir ilişkisi olduğu ve eğitimin sosyal anlamda- öğrenmeye- anlamaya ve materyale hâkim olma anlamına geldiği belirtilmektedir. Duda (1989) tarafından bu hedef perspektifinin, sporda dürüstlüğü, saygıyı, benlik saygısını geliştirmesi ve insanlara ellerinden gelenin en iyisini yapmayı, iş birliği yapmayı ve iyi vatandaş olmayı öğrettiğini belirtmiştir. Hedef perspektifinin aynı zamanda bireylerin sosyal sorumlulukları, hayat boyu sağlık ve becerilerini geliştirmesi gerektiği görüşüyle ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Bahsettiğimiz bireylerin eylemlerinin merkezinde kendilerinin maksimumunu ortaya koyma ve öğrenme davranışı vardır. Sıkı çalışma memnuniyetle eşdeğerdir, başarı ise gelişimle gösterilir. Burada hatalar tehdit edici değildir ve karşılaşılan engeller daha fazla çaba göstermeleri veya işleri farklı bir şekilde halletmeleri gerekip gerekmediğini açıklamaya yardımcı olur. Bu bireyler bir görevi öğrenmek için tüm çabalarını ortaya koyarlar. Eğilim olarak görev odaklı olan kişilerin zorluk olarak orta seviye olan sorumlulukları edinip bu sorumluluklar konusunda kontrolün kendilerinde olması konusunda efor harcayacağı da ortaya konmuştur. Ayrıca farklı türde bir hedef yöneliminde çalışanlara göre daha fazla içsel doyum hissetme eğilimindedirler (Givvin, 2001).

Eğilimlerinin ağırlığı görev eğilimi olan kişiler sporda ve aynı zamanda okulda pozitif şeyler ortaya koyarlar. White ve Zellner'e (1996) göre görev yönelimli bireyler çalışkandır, bilgiyi ezberlemek yerine anlamaya çalışır ve sınıf arkadaşlarıyla uyumlu çalışırlar.

Bahsettiğimiz bireyler çalışkan olmanın sonucunda ortaya koydukları emek için pozitif geri bildirimlerle karşılaşır. Faaliyetten içsel bir zevk alırlar, görevi yerine getirirken çok çalışarak bir doyuma ulaşırlar ve sonuç ne olursa olsun başarılarından gurur duyarlar (Duda, 1992). Duda (1989) çalışmalarında ortaya koymuştur ki; görev odaklı hedef perspektifleri, sporun insanları toplumda dürüst, saygılı ve ilgili vatandaşlar olarak sosyalleştirmesi gerektiği görüşüyle bağlantılıdır. Eğilimleri görev eğilimi olan kişiler, başarı hedeflerinin aracılık etmesi ile çoğu zaman pozitif deneyim ve geri bildirimler ile karşı karşıya kalırlar.

Duda (1989), üniversiteler arası atletizm yarışmalarına katılan 128 erkek ve 193 kadın ile yaptığı araştırmada, bir sporcunun hedef bakış açısı ile sporun algılanan amacı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buradaki sonuçların dayanağı; sporcuların Sporda Görev ve Ego Yönelimi Anketine (TEOSQ) ve Sporun Amacı Anketine (PSQ) sporcuların yaptığı cevaplamalardır. Görev yöneliminin ustalık/işbirliği, aktif bir yaşam tarzı, iyi bir vatandaş olma ve benlik saygısında artış ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Duda (1989) görev yönelimi yüksek ve sporda yapabileceğinin en iyisini yapmak gerektiğini düşünen sporcuların başkalarıyla işbirliği yaptığı ve oyunu kurallarına göre oynadığını tespit etmiştir. Bu çalışmadaki sporcular, görev yönelimi bağlamında olumlu etkiler göstermişlerdir.

White, Duda ve Keller (1998), genç sporcular arasından çalışmaya iştirak eden 192 kişiyi mercek altına aldı. Futbol, yüzme, basketbol ve buz hokeyi ile uğraşan 100 erkek ve 92 kadın ile çalıştılar. Çalışmada sporcuların spor katılımının etkisi ve atletik katılımın sonuçları ile ilgili bakış açılarının değerlendirilmesinde TEOSQ ve Algılanan Spor Amacı Anketi (PPSQ) kullanıldı. Görev yönelimi ile ilgili olarak, görev yöneliminde yüksek puanlı bireylerin spora katılımlarında önde gelen amaçlarının şunları içerdiğini algılama eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır: gelişmiş benlik saygısı ve spor ahlakı, iyi vatandaşlık, ustalık/iş birliği ve fiziksel olarak aktif olma. Görev odaklı çocukların da sporu saygılı ve üretken bir birey olmanın bir yolu olarak gördükleri bilgisine ulaşmışlardır. Erkeklerin sporu popüleriteyi artırmanın ve rekabet güçleri ile kazanma isteklerini artırmanın bir yolu olarak gördükleri tespit edilmiştir. Fakat bu araştırmadaki kadın bireylerin eğilimi ağırlıklı olarak görev eğilimiydi ayrıca sporun nedenine dair farklı düşünceler ortaya koymuşlardır.

Seifriz, Duda ve Chi (1992), yaptığı incelemede başarıya yönelik düşünceleri ve içsel güdülenmelerinin algılanan güdüsel iklim ile ilişkisini irdelenmişlerdir. Araştırma sürecinde TEOSQ ve Sporda Algılanan Motivasyon İklimi Anketi (PMCSQ) aracılığıyla 105 erkek lise basketbol oyuncusu hakkında veri topladılar. Görev yönelimi açısından, hedef yönelimindeki bu eğilimin spordan zevk almanın ana habercisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Çalışmada katılımcılar içinde emek ve algılanan yeterliliğinin ana tahmincisi de görev eğilimiydi (Seifriz ve diğerleri, 1992). Ego yönelimi ile karşılaştırıldığında, görev yönelimi, başarı nedeninin çaba

olduğunun tek anlamlı yordayıcısıdır. Ego yönelimi, başarının nedeninin çabadan çok yetenek olduğunu önceden bildirmiştir.

Treasure ve Roberts (1994), elde ettikleri sonuçlardan görev yöneliminin sporda uyarlanabilir bilişsel ve duyuşsal kalıplar sağlamasının muhtemel olduğunu ortaya koymuşlardır. Başarı Algısı Anketi (POSQ) ile her iki cinsiyetten 330 çocuk ile çalışmalar yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar, görev yöneliminin sporla ilgili pro-sosyal ve adaptif başarı inançları ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Sporun bireysel olarak ileriye gitmeye öncülük ettiğini ileri süren düşüncelerin ortaya konmasında öncülerden birisi görev yönelimidir. Bu sporcularda, sporun öz disiplin geliştirilmesine ve başkalarıyla iş birliği yapma becerisine yardımcı olduğuna dair inançlar mevcuttu. Görev yöneliminin sağlıklı bir yaşam tarzına da neden olabileceğine dair bazı öneriler de vardı. Bir hipoteze göre ise uyarlanabilir örüntüler, sporda hedeflere erişmek için güdü ve/veya emek ortaya koymanın bir aksetmesidir (Treasure ve Roberts, 1994). Bu çalışmada uyarlanabilir örüntülerin, görev yönelimleriyle olumlu bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Paulson (1999), NCAA basketbolcuları ve kros koşucuları üzerinde yaptığı araştırmalarla, hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklimi karşılaştırdı. Her sporcunun TEOSQ'yu tamamlamasından sonra, iki sporcu grubu arasında görev ve ego yöneliminde farklılıklar olduğunu ortaya koydu. Basketbolcular, kros koşucularından biraz daha yüksek bir görev katılım puanına sahipti. (Görev-CC= 4.18, Görev-BB= 4.27) Paulson (1999) bu farklılığın basketbolun bir takım etkinliği olması ve kros koşusunun daha çok bireysel bir etkinlik olmasından kaynaklanabileceğini öne sürmüştür. Ekip faaliyetlerine katılanlar, bireysel iyileştirmelerden ziyade takım olarak daha fazla odaklanma eğiliminde olduklarından görev katılımında daha güçlü olabilirler. Bununla birlikte, bireysel atletizmdeki sporcuların, kendi bireysel puanları için yarışmaları nedeniyle, görev yönelimli olabileceği de iddia edilebilir.

Ebbeck ve Becker (1994), ergen futbolcular üzerinde yaptıkları araştırmalarda, algılanan ebeveyn hedef yönelimi ve bir oyuncunun görev yönelimi ile ilgili bulgulara ulaştılar. TEOSQ, 166 erkek ve kadın futbol oyuncusuna uygulandı. "Algılanan futbol yeterliliği, algılanan ebeveyn görev yönelimi ve algılanan ustalık (uzmanlık) iklimi ile ilgili daha yüksek puanlar ile algılanan performans iklimi ile ilgili düşük puanlar, oyuncunun yüksek görev yönelimi ile ilişkilendirilmiştir" (Ebbeck ve Becker, 1994). Bu, kişinin geçmişinin, bireyin hedef yönelimlerini etkileyebileceğini göstermiştir. Sporcunun hedef yöneliminin en ağır belirteçlerinden birinin anne-babanın sahip olduğu yönelim olması bunun asıl sebebidir. Çocuğun spora karşı olacak reaksiyonun en büyük etkileyicilerinden biri de bu doğrultuda anne/babanın hedef yönelimine ilişkin algılarıdır.

Toparlamak gerekirse, görev eğiliminin sporcularda uyarlanabilir ve pozitif bir etkisi mevcuttur. Hedef yöneliminde görev eğilimi ağır basan bireylerin eğilimi ortaya bir etkinlik

koyarken sporcunun ileriye götürmeye ihtiyacı olanı kazanmaya dair adanmışlığı olan mevcut becerilerini merkeze almaktır.

Yapılan çalışmalar, hedef yönelimlerinden görev eğilimleri ağır basan bireylerin içinde bulundukları faaliyetlerindeki yönelimlerinin haz alma olduğunu ortaya koymaktadır.

2.1.3. Ego Yönelimi

Ego yönelimi, bireyin diğer önemli kişilerle karşılaştırıldığında kendisinin hangi noktada olduğunu, mevcut yetenekleri ve performansları hakkında olumlu bir değerlendirme yapma eğiliminde olma diye tanımlanır (Li ve Harmer, 1996). Bahsedilen kişiler rakip ve arkadaşlarını alt etmeye dair bir istek bulundurur. Sergilenen yetenek algısı, kişinin performansı ve harcadığı çabanın, diğerlerinin performansı ve gösterdiği çabayla karşılaştırılmasını gerektirir. Bahsedilen bu kişiler için ilerlemenin ön koşulu öğrenme ve kişisel yeteneklerini ilerletme değildir (Chi ve Duda, 1995). Givvin (2001) tarafından ego yönelimli bireylerin kendi eksikliklerinden kaçınabilecek durumda olabileceğinden bahsedilmektedir. Başarıya ulaşmak için çok az çaba harcarlar, çünkü onlar yalnızca başarılı olacakları görevleri üstlenirler. Yaşadıkları kayıpları başarısızlık olarak yorumladıkları için karşılaştıkları güçlüklerden kaçınma eğilimi gösterilir, bu sayede de kişisel olarak daha fazla yeterli olarak yorumlanacakları bir göreve kolları sıvayabilirler. Hatalar, kendi yeterliliklerini değerlendirirken bir tehdit oluşturdukları için endişe yaşarlar, bu nedenle yalnızca hata yapmayacakları görevlere girerler (Givvin, 2001). Ego yönelimli bireyler, görev odaklı bireyler gibi tüm çabasını ortaya koymak ve ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmak yerine, sadece rekabet edebileceklerini bildikleri faaliyetlere teşebbüs ederler.

Zaman zaman, ego yönelimi; şans, illegal avantaj elde etme, hile yapma ve üstün atletik yetenek gibi dış faktörlerin sporda, başarıyı etkileyen faktörler olduğu düşüncesiyle ilişkilendirilmiştir (Newton ve Duda, 1993). Ego yönelimine daha fazla vurgu yapıldığında, sporun kişinin sosyal statüsünü arttırması ve insanlara nasıl hayatta kalacaklarını ve diğerlerinin önüne geçmeyi öğretmesi gerektiğine dair inanç da artar (Duda, 1989). Yüksek ego yönelimli bireylerin, görev yönelimli bireylere nazaran bu tür faaliyetlerde yer almaları ve başarı ile ilgili inançları olması daha olasıdır. Hedef yöneliminde ego eğilimi olan bireylerde negatif etki ortaya çıkarabilecek bir olgu da kişinin algıladığı kabiliyetinin düşük olmasıdır. Düşük kabiliyet algısı oluşan ego yönelimli bir atletin sergileyeceği uyumsuz güdülenme modelidir. Beklentisi normatif görevlerden negatif sonuçlarla ayrılmak olacaktır. Buradan hareketle düşük öze dönük algı ilerleyecek ve kendi yeterlik hissi gereken miktarda olmayacaktır. Bahsedilen düşük öze dönük algı bazı şartlarda yükselen kaygıya veya belirli davranışlardan kendisini geri çekmesi ile sonuçlanabilir (Nicholls, 1989). Hedef yönelimleri ego eğilimli olan bireyler yetenekleri olmazsa asla başarılı bireyler olamayacaklarına yani yetenek olmadan başarının gelmeyeceğine dair inanç barındırırlar. Düşük algılanan yeteneklere sahip

ego yönelimli bireyler, sporda başarılı olmak için çok az fırsat gözeceklerdir. Bireylerden kendine dair inancı yeterli olanlar daha fazla seviyede ego yönelimli olarak karşımıza çıkacaktır (Duda ve Nicholls, 1992). Fazlaca uyumsuz faaliyetin ortaya çıkışı bu tür bir inanç temelli olacaktır. Basit görevleri bulma çabası, mevcuttan az emek ortaya koyma, zorluklar karşısında vazgeçme işte bu uyumsuz faaliyetleri oluşturur (Treasure, 1997). İşte bu kişiler emek ve sebat yetersizliği ortaya koyma ayrıca da rekabet ile strese ve karşıya karşı hassasiyet gösterirler (Ntoumanis ve Biddle, 1998). Başarı olmadığında sporcuların kendi yeteneklerinden şüphe duyma ve kendilerine kızma ve nefret etme olasılığı vardır (White ve Zellner, 1996). Yetenekleri olsun ya da olmasın, başarılı olamazlarsa kendi yeterliliklerini sorgulamaya başlayacaklardır.

Duda (1989) erkek ve kadın sporcuları incelediği çalışmasında görev ve ego eğilimi ile algılanan spor hedefi arasında bir bağlantının varlığı veya yokluğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada ortaya konmuştur ki spor yapma sebebinin rekabet, yüksek kademeli bir kariyer sahibi olma, benlik saygısını geliştirme ve daha üst bir sosyal statüye ulaşma ile ego yönelimi ilişkilidir. (Duda, 1989). Hedef yönelimlerinden ego eğilimi, sporun içsel olmayan katkıları ve bireysel edinimlerin bir yansıması olduğu görüşü ile pozitif olarak ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Duda (1989) ayrıca, ego yöneliminin, sporun bireyin üniversiteye kabul edilmesi, işinde yükselmesi ve daha fazla para kazanmasına yardımcı olması gerektiği görüşünün olumlu bir belirleyicisi olduğunu belirtmiştir. Ego yönelimindeki bu pozitif korelasyonlarının çoğu, görev yönelimli olanların inançlarıyla tam anlamıyla ters düşüyordu.

Paulson (1999)'nun çalışmasında kros koşucuları ve NCAA basketbolcuları ele alınmış ve bu araştırmanın sonucunda bulunan; kros koşucularının basketbolcularla karşılaştırıldığında biraz daha fazla ego yönelimli olduklarıdır. (Ego-CC= 2.63, Ego-BB= 2.40) İki uçlu bir t-testi, iki grup arasında önemsiz ($p=.10$) bir fark gösterdi. Önemli olan sayılar olmasa da iki grup arasında çok az farklılıklar mevcuttu. Kros koşucuları ($M=2.63$) basketbolcularla ($M=2.40$) karşılaştırıldığında biraz daha fazla ego yönelimliydi (Paulson, 1999). Muhtemelen kros koşucuları, yaptıkları sporda sergiledikleri kişisel gayretler sebebi ile ego yöneliminde biraz fazla puan aldılar. Eğilimlerine bakarsak kros koşucuları, takımlarının diğer mensupları ile ortaya beraber bir performans koymak yerine kişisel performanslara odaklanma ve diğerlerini alt etme odaklıdır.

Ebbeck ve Becker (1994) bir bireyin geçmiş deneyimlerinin, kişinin ego yönelimli olup olmadığını belirlediğini ortaya koymuştur. 166 erkek ve kadın ergen futbol oyuncusu ile yapılan araştırmada, algılanan futbol yeterliliği, algılanan ebeveyn görev yönelimi ve özellikle algılanan ego yöneliminde yüksek skorlu olanların, daha yüksek düzeyde oyuncu ego yönelimi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu, bireyin ego yönelimli olarak yetiştirilmesi durumunda, bu değerlerin bireyin dahil olacağı sporcu türünde de devam edeceğini gösterir.

Başarı hedef teorisinin türemesi ile ortaya çıkan Hedef Yönelimini görev ile ego eğilimleri oluşturur. Kişi görevle yönelimli ise, becerilere odaklanma eğilimindedir ve bireysel olarak değil, bir ekip olarak iyi şeyler yapmakla ilgilenir. Ancak ego yönelimi, kendine dönüktür ve uyumsuz etkileri olabilir. Birey, rekabet ettiği kişilerden daha iyisini yapmak için çabalar ve onlara göre başarı yetenekle tanımlanmaktadır.

2.1.4. Hedef Profilleri

Sporcuların ilgilerinin merkezinde olanlar dikkate alınarak, iki hedef eğilimini de içinde barındıranların emeklerini muhakeme etmek için Hedef Profilleri uygulanır. İşte bu profiller ego ve de görev ölçeklerinde bir ortanca puandan temel almaktadır. Geldiğimiz evreden hareketle bu profiller dört alt başlık altına alınmıştır: düşük görev/düşük ego, düşük görev/yüksek ego, yüksek görev/düşük ego, ve yüksek görev/yüksek ego (Duda, 2001). Sporcunun uygun olarak güdülenmesi için gerekli muhakeme bu profiller yolu ile ortaya konabilir. Yüksek görev/yüksek egolu olan kişi kuvvetle muhtemeldir ki fazla güdülenmiştir. İşte bahsedilen bu kişiler elit sporlarda gerekli görülen rekabet avantajı ile birlikte maksimumlarını yapmaya ve ellerindeki görevler konusunda ustalaşmayı da merkeze alırlar. Bireylerin düşük görev/düşük ego yönelimleri geliştirmesi endişe verici bir alan oluşturur. Bu bireyler yeteneklerini göstermekle daha az ilgilenirler ve yetenekleri konusunda daha düşük bir özsaygıya sahiptirler. Başka bir endişe alanı ise yüksek ego/düşük görevli bireyler söz konusu olunca oluşur. Başkaları kadar yetenekli olmasalar da bu bireyler, kendilerini sürekli olarak yeteneklerine göre karşılaştırırlar. Bireyin motivasyon düzeyi üzerinde birçok faktör etkilidir. Hedef yönelimleri bağlamında, bu faktörler her zaman sadece görev veya ego yönelimi değil, genelde ikisinin birleşiminden meydana gelmektedir.

Çoğu zaman ortaya çıkan neticeleri hakkını vererek değerlendirebilmek adına görev ve ego yöneliminin etkilerini birbirinden bağımsız olarak muhakeme edebilmek için bir hedef profili yaklaşımı içselleştirilmektedir. Birçok araştırmacı, TEOSQ için yayınlanmış, popülasyona özgü normlar olmadığından, örnekleri dört hedef profili grubuna ayırmak için ortalama bir görev dağılımı ve ego yönelimi puanlarını çalışmalarına dahil etmişlerdir (Carr ve Weigand, 2002). Carr ve Weigand (2002), TEOSQ kullanarak, hedef profillerini de ele alarak ve dayanağını yukarıdaki gerçeklerden alarak; çocukların beden eğitimindeki hedef yönelimlerine çocuklar için önem arz eden kişilerin tesirini incelemişlerdir.

Bar-Eli, Tenenbaum, Kudar ve Kataline (1997) tarafından yapılan bir çalışmada, TEOSQ ile birlikte hedef profilleri kullanılarak farklı hedef durumlarında ve farklı hedef yönelimlerinde aerobik performansın belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın örneklemini, askeri lisede olan ancak sadece sporcu olmayan, yaş ortalaması 19 olan erkeklerden oluşuyordu. Anketin tamamlanmasının ardından denekler görev ve egoya dair ele alınmış maddelere ilişkin puanlarına göre dört gruba ayrıldı. Bahsedilen bu dört alt takım yüksek ego-yüksek görev, düşük

ego-düşük görev, düşük ego-yüksek görev ve yüksek ego-düşük görevden oluşuyordu. Katılımcılar takımlara ayrılırken puanlarının ortalamalarından faydalanıldı ardından ise görev ve ego yönelimindeki ortalama puanlarına bakılarak eldeki dört takımdan birinde yeri belirlendi. Bulgular, bu hedef profili yaklaşımının; kolay bir yüksek/düşük görev ve ego eğilimi değil de ego ve görev yönelimi noktasında değişiklik gösteren kişileri birbirinden ayırmada daha fazla hassasiyet meydana getirdiğini ortaya koymuştur.

Hodge ve Petlichkoff (2000) yapmış olduğu varsayımlarda, Başarı Hedef Yönelimi Teorisi'nin her iki yönelimde de yüksek ve düşük ya da karma olan kişilerle bağlantılı olmadığı düşüncesinden hareketle hedef profillerinin doğruluğunun ortaya konamayacağını belirtmişlerdir. Görev ve ego yöneliminin farklı bilişsel ve motivasyonel etkileri olmasından dolayı, hedef profilleri kullanıldığında, görev veya egoda yüksek kabul edilme oranının aynı bağımsız etkeninden kaynaklanmayabileceğini iddia etmektedirler (Hodge ve Petlichkoff, 2000). Ortalama ayırma veya medyan yöntemi, ortalamaya yakın olan puanların aslında ortalama puanlar olabileceği halde hatalı şekilde yüksek veya düşük olarak tanımlanması gerçeğinden dolayı olanı yansıtmayabilir. Hodge ve Petlichkoff (2000) ise, hedef profillerinin, görev ve ego yönelimi ölçeğindeki ortalama tepkileri ölçme girişimini ortadan kaldırdığını iddia etmektedir. Bu doğrultuda bir küme analizini hedef profili uygulamasına alternatif olarak ortaya atmışlardır. Önerinin uygulanması ile, gruplar arasındaki farklılıkların vurgulanması ve vurgunun grup içindeki farklılıklardan uzaklaştırılmasıyla, verilerle ikna edici olacak şekilde uyumlu olacak alt takımlar ortaya konabilecektir (Hodge ve Petlichkoff, 2000).

2.1.5. Etkileşimci Yaklaşım

Hedef yönelimi ve motivasyonel iklim algısını bütünleştiren etkileşimci bakış açısı, içerisinde hedef yöneliminin bireysel bir değişken olarak gözlemlenebildiği bir kavramdır. Belirlenmiş bir eylem modelini ortaya koyma ihtimalini belirleyecek ve merkezi bir faaliyet amacını benimsetecek değişken işte bu değişkendir. Bu esnada durumsal faktörler bu olasılıkları potansiyel olarak değiştirebilecek unsurlar olarak görünür. Performans ya da ustalık yönelimi belirtilerinin düşük olduğu bir spor ortamında, bireyin ego veya görev yönelimine yatkınlığı güçlü kalmalıdır. Buna karşın, durumsal ipuçları; performans ya da ustalık odaklı iklimler lehine daha güçlüyse, eğilimler geçersiz kılınabilir. Yönelimin kuvveti ne kadar fazla ise, olaylara bağlı ipuçları ile geçersiz hale getirilme ihtimali o kadar azdır veya onu egale etmek için ihtiyaç duyulan ipuçları da aynı oranda kuvvetlidir.

Seifriz, Duda ve Chi (1992), söz konusu konuyu spor üzerinden işlemişlerdir. Bir dış faktöre atfedilen içsel motivasyon ve buna atfedilen inançlar üzerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Lise erkek basketbol oyuncu arasında yaptıkları araştırmada, söz konusu inançlar; motivasyonel iklim, hedef yönelimine yatkınlık ya da bu iki değişkenin bir kombinasyonunun algı işlevini oluşturmaktadır. Niteliksel inançların, bireyin hedef yönelimi

tarafından gerçeğe en yakın şekilde tahmin edilebildiği bilgisine ulaşmışlardır. Görev yönelimi, çabanın başarıya neden olduğu inancını öngörürken, ego yönelimi, yeteneğin başarıya neden olduğu inancını öngörmüştür (Seifriz ve ark., 1992). İçsel motivasyon hem motivasyonel iklim algıları hem de hedef yönelimleri tarafından öngörülmüştür. Motivasyonel iklim ve hedef yönelimi yatkinlığı algısı, keyifli zaman geçirmenin yordayıcıları olarak ortaya çıkarken, disposisyonel hedef yönelimi, bildirilen çabanın ve basketbolda algılanan yetkinliğin baskın yordayıcısıdır, ayrıca bunun aksine, motivasyonel iklim basketbolda gerilim için önemli ölçüde tahminde bulunmuştur (Seifriz ve ark., 1992).

2.1.6. Hedef Yöneliminde Cinsiyet Farklılıkları

Erkeklerin ve kadınların hedef yönelimlerini karşılaştıran çalışmalar, bulgularında tutarlı değildir. Cinsiyetler arasında ciddi bir değişiklik olduğunu birçok çalışmacı ortaya koyma niyetinde olsa da bunu başarmak için gereken kadar delile sahip değildirler. Erkeklerin ve kadınların hedef yönelimlerinde farklılık olduğuna ve kadınların yeterlilik düzeylerini geliştirme ile başarı ve başarısızlık deneyimlerini görme biçimlerinden kaynaklı, kadınların erkeklerden daha fazla görev odaklı olma eğiliminde olduklarına dair bazı kanıtlar olduğu söylenmiştir (Duda, 1989).

Duda (1989), 321 liseli sporcu ile yaptığı çalışmasında hedef yöneliminin cinsiyete bağlı nasıl farklılaştığını irdelemiştir. TEOSQ ve PSQ olarak iki anket uygulayarak erkek ile kadınlar arasında hedef perspektifleri bakımından bir fark var mı sorusuna cevap aramıştır. Hedef perspektiflerinde erkekler ve kadınlar arasında bir fark olup olmadığını görmek için. Kadınlar görev yöneliminde erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek skora sahipken, erkekler ego yöneliminde kadınlardan önemli ölçüde daha yüksek skora sahipti. Kadınların sadece görev odaklı oldukları için değil ancak erkeklere göre ustalığı/iş birliğini sporun daha önemli bir amacı olarak algıladıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca erkek öğrencilerin rekabet edebilirlik, sosyal statü ve yüksek statüdeki kariyer fırsatlarının spor katılımının kız öğrencilere göre daha önemli amaçlar olduğuna inandıkları söylenmektedir. Ortaya konanlar, kadın ve erkek liseli sporcuların pozitif-negatif tecrübeleri içselleştirme tarzlarında ve yeterlilik düzeylerini görme konusunda birtakım bariz farklar olabilme ihtimalini mümkün kılmaktadır. Spor tutum ve değerlerine dair alanyazın ile mukayese edildiğinde cinsiyetler arasında bulunan farklar alanyazın ile tutarlılık gösterir. Kadınlar sporu başkalarıyla çalışmanın bir yolu olarak görürler ve erkeklere nazaran daha çok ellerinden gelenin en iyisini denemenin önemini fark etmişlerdir. Erkekler ise tam tersine, sporun temel amacının rekabet etmek ve her ne pahasına olursa olsun kazanmak olduğunu algılamaktalar (Duda, 1989). Kadınlar işte buna odaklanırken erkeklerin sporun içinde bulunmanın beraberinde getirdiği saygınlık veya popülerliği merkeze alması bu iki cinsiyet arasında görülen en birincil farklılık olarak ortaya çıkar.

Kadınlar, ebeveynlerinin görev odaklı olduğunu ve başarısızlık endişesi duymadan yeni beceriler öğrenmeye vurgu yaptığını düşünürken, erkekler ebeveynlerinin daha çok ego odaklı bir iklim yarattığını hissetmişlerdir (Givvin, 2001). Farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse, kız çocukları, anne babalarının kendileri için, öğrenme sırasında ilerlemeye ve kendinde dair memnuniyeti merkeze alan, içinde görev barındıran bir iklim ortaya koyduğunu erkeklere kıyasla daha iyi içselleştirmişlerdir. Ancak Givvin (2001) TEOSQ ile incelediği hedef yönelimlerdeki cinsiyet farklılıkları; bu çıkarım ile tutarlı sonuçlar ortaya koymadı. Bahsettiğiniz anket 55 kız 35 erkek yüzücü olmak üzere 90 yüzücüye uygulandı. TEOSQ puanları için cinsiyetler arasındaki farklar anlamlı değildi. Erkekler ve kadınlar, görev ve ego yönelimlerinde önemli ölçüde farklılık göstermedi. Ancak, cinsiyet farklılıklarına ilişkin veriler tutarlı olmasa da, kızların erkeklere göre daha fazla görev yönelimli, erkeklerin ise kızlara oranla daha ego yönelimli oldukları bilgisine güçlü bir destek sunmuştur (Givvin, 2001).

Literatür genelinde, bütün farklı yaş gruplarındaki cinsiyetler arasındaki hedef yönelimlerini inceleyen birçok araştırma mevcuttur. Konuya ek olarak, erkekler mi kadınlardan daha ego yönelimli yoksa kadınlar mı erkeklerden daha fazla görev yönelimli sorusuna cevap bulma konusunda pek bir uyum söz konusu değildir. Sonuçlardaki bu farklılıklar, bireysel geçmişlerinin yanı sıra, bireylerin dahil oldukları spor türüne de bağlı olabilir. Durumun böyle olduğunu ortaya koyan yeterli veri olsa da bu teoremin desteklenmesi için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

2.1.7. Rekabet Düzeyi

Sporcular hedeflerini belirlerken, yaşın ve rekabet düzeyinin etkili olup olmadığına dair hala bazı şüpheler bulunmaktadır. Araştırma, görev ve ego yönelimlerini belirlemede zamanın bir rol oynayıp oynamadığını henüz göstermedi. Görev odaklı sporcuların çocukken ego odaklı mı yoksa tam tersi mi olduğu bilinmiyor.

White, Duda ve Keller (1998), genç sporcular üzerinde hedef yönelimlerini incelemek adına yürüttükleri çalışmalarda, katılımcıların görev- ego yönelimlerine ve algılanan spor amaçlarını irdelediler. 192 genç spor katılımcısına TEOSQ ve PPSQ uygulandı. Örneklem pesifik olarak, çeşitli organize sporlarla uğraşan 100 erkek ve 92 kadından oluşuyordu. Çalışmaya katılan genç sporcular öncelikli olarak görev eğilimli olmayı merkeze almışlardı. Görev yönelimi alt ölçeği için genel ortalama 4.19 +/- .59 ve ego yönelimi alt ölçeği için 2.5 +/- .77 idi (White, Duda ve Keller, 1998). Fakat görev yönelimi veya ego yönelimi noktasından ele alındığında erkekler ve kadınlar arasında manidar bir farka ulaşılamadı. PPSQ sonuçları hesaplandığında ise, erkekler ve kadınlar arasında manidar bir farkın olduğu sonucunda varıldı. Bu, ego ve görev yönelimi arasında önemli bir fark olmamasına rağmen, erkeklerin sporu daha çok akranları arasında statü ve popülerliği yükseltmek ve rekabeti teşvik etmek için bir araç olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ortaya konan işte bu davranışların tamamı, yapılan

çalışmalar anlamlı olsun veya olmasın ego yönelimli davranışın bir emaresi olarak karşımıza çıkar.

Ornmundsen ve Roberts (1996), 230 erkek ve kadın seçkin sporcunun verilerine bakarak, bu sporcularda hedef yönelimleri ve algılanan antrenman amaçlarına dayalı bir sonuca varmayı başardılar. Spora özgü bir ego ve görev hedefi perspektifi ölçüsü olarak geliştirilen PSQ'yu uyguladılar. Yapılan araştırmanın neticesi, elit sporcuların spora iştirak amaçlarını başarı hedef perspektiflerine uygun buldukları noktasında tutarlıdır. Kendi arkadaşları veya diğerleri ile etkileşim etmek adına spora gelenler ile yüksek görev yönelimi puanları ilişkilendirilmemiştir. Yüksek görev puanları, sporun daha yüksek bir sosyal statü elde etmenin bir yolu olarak görüldüğü anlamına gelmemektedir (Ornmundsen ve Roberts, 1996). Yüksek egolu sporcular ve takım sporu yapanlar ise sosyal statüyü spora katılma amacı olarak görmüştür. Bu çalışma, ego ve görev yönelimleri ve sporun amaçları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan diğer araştırmaları doğrulamaktadır.

Paulson (1999), NCAA basketbol oyuncularının ve kros koşucularının hedef yönelimlerini ve algılanan motivasyonel iklimlerini karşılaştırdı. 66 kadın basketbolcu ve 92 kadın kross koşucusu yapılan çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktaydı. TEOSQ ve PMSCSQ tüm katılımcılar tarafından bitirilerek hedef yönelimleri ve spor algılarını ortaya koymak amaçlandı. Ortaya çıkan verilerin analiz işleminin sonucunda basketbolcular ve kros koşucuları arasında görev eğilimi ile ego eğilimi açısından manidar bir farka ulaşılamamıştır. Ancak toplanan verileri inceledikten sonra, her iki takımın da görevle ilgili önermelerde ego ile ilgili olanlardan daha yüksek puan aldığı görüldü. (Görev-CC= 4.18, Görev-BB= 4.27; Ego-CC= 2.63, Ego-BB= 2.40) Paulson (1999) her ne kadar bu araştırmasında konuya yer vermese de neticelere göz atıldığında her iki grubunun hedef yönelimi eğiliminin görev ağırlıklı olduğu tespit edilebilir seviyededir.

White ve Zellner (1996), farklı yaş seviyesindeki sporcular üzerinde araştırmalara yürüttüler. 251 sporcu, özellikle liseli yıldız takım sporcuları, NCAA 1.Lig üniversiteler arası sporcular ve üniversite çağında düzenlenen eğlence sporlarında bulunan bireyleri içeriyordu. Hedef yönelim katılımında herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için hepsine TEO SQ uygulandı. Çıkan sonuç liseli sporcuların üniversiteler arası sporcularla mukayese edildiğinde hedef yönelimi puanları bakımından ego yönelimi puan türünde daha fazla puan aldığı yönündeydi. Ek olarak, üniversiteler arası erkekler ve liseli kızlarla mukayese edildiğinde, üniversite çağındaki spora katılım sebebi eğlenmek olan erkekler, söylemlerinde sporda başarıya ulaştırmanın emek olduğuna yer verdiler. Buraya bakıldığında bu grupların hedef yönelimi eğilimlerinin ego ağırlıklı etkinliklerden çok görev ağırlıklı faaliyetleri merkeze aldıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmadaki bilgiler, farklı rekabet seviyelerindeki sporcular arasında bazı belirgin farklılıklar olabileceğine de işaret etmektedir.

Deneyim olarak bakıldığında üniversiteli sporcuların ego yönelim puanları lise sporcularına kıyasla daha fazla olması beklenmektedir. White ve Duda (1994), rekabet düzeyi yüksek sporlar yapanların, daha az rekabetçi bir takımda yer alanlardan daha fazla ego yönelimli olması gerektiğini öne sürdüler. Denk olmayan mücadele seviyelerine katılan sporcuların hedef yönelimlerini mukayese ettiklerinde bunun doğruluğunu ortaya koymuşlardır (White ve Duda, 1994). Sporcu ne kadar yetenekli olursa, uyumsuz etkiler olmaksızın yüksek ego yönelimi geliştirme şansı o kadar artar çünkü onları destekleyecek yeteneğe sahiptirler.

2.2. Motivasyonel İklim

Başarı Hedefi Teorisi, başarının algılanan sebeplerinin, kişinin güdüsel iklimi ne şekilde yorumladığından hareketle değişeceği varsayımında bulunur. Alanyazın, bireyin güdüsel ilerleyişine etki edebileceğini öne sürdüğünden, güdüsel iklimin önemi üzerinde güçlü bir odak bulunmaktadır. Ames (1992) tarafından okul sınıflarında yapılan çalışmalarla iki ana iklim tanımlanmıştır. Bu iki iklim, ustalık ve performans olarak adlandırılır (Ames, 1992). Belirlenmiş bir başarı hedefinin ihtimalini negatif veya pozitif etkileyebilecek olan şey değişken ortamlardır. Örneğin Ames (1992), Beden Eğitimi dersine katılan öğrenciler üzerinde çalışmalar yaptı. Öğrenciler ancak diğer öğrencilere göre üstünlük gösterdiklerinde yetkin kabul edilebilir ve öğrenciler yüksek sportif yetenek sergilediklerinde rol model olarak görülebilirler. İklimin bu çeşidine performans iklimi adı verilebilir (Ames, 1992). Başka bir taraftan, öğrenciler, sonuçtan bağımsız olarak, yüksek efor ortaya koydukları zaman ilerlemeleri ve ustalaşmaları yönünde yüreklendirilebilir. İşte bu yönde bir sınıfı ustalık iklimi olarak isimlendirmek mümkündür (Ames, 1992).

Durumsal bir bakış açısıyla araştırmanın öncülü, çocukların deneyimlerinin doğasının ve bu deneyimlerin, durum içinde ustalık ve performans ikliminin fark edilebilir şekilde görülme derecesini nasıl etkilediğidir (Treasure, 1997).

Çocukların, ustalık odaklı durumlarda uyarlanabilir başarı stratejilerini ve performans yönelik durumlarda uyumsuz başarı stratejilerini benimsedikleri davranışları belirlemektir bu varsayılan inanç (Treasure, 1997).

Ustalık ikliminin bir sınıfa dair pozitif etkiyi, daha işlevsel öğrenme taktiklerini ve öğrenciler arasında meydan okuma arayan etkinlikleri yüreklendirdiği düşünülür. (Ames, 1992; Ames ve Archer, 1988). Ustalık ikliminde yer alan sporcular, sporda daha fazla çabaya dayalı başarı inancı geliştirme, öğretmenlerinin daha düşük başarılı olanlara yönelik tutumları hakkında daha olumlu algı geliştirme, fiziksel aktivite hakkında daha olumlu görüşler ve performans ikliminde olanlara nazaran performans hakkında daha az endişe gösterme eğilimindedirler (Seifriz, Duda ve Chi, 1992).

Bir performans iklimi, genellikle başarısızlıkla biten sonuçlara ulaşma eğiliminde olan öğrencilerde daha düşük yetenek algısı geliştiren normatif veya diğer örnek alınan başarı

standartlarını teşvik eder (Ames, 1992; Ames & Archer, 1988). Kişinin ego katılımında pozitif yönlü bir gidişe yol açan performans odaklı iklim; daha yüksek rekabet düzeylerinde daha elzemdir (Duda, 1992). Treasure (1997), yüksek performans/düşük ustalık ikliminin, öğrencilerin başarıya yetenek odaklı bakmalarına, sınıfa karşı olumsuz bir tutuma ve can sıkıntısının artmasına neden olduğunu ortaya koymuştur.

Treasure (1997), 114 erkek ve 119 kız çocuk ile bir araştırma ortaya koydu. Motivasyonel iklimlerine ilişkin algılarını ve bilişsel ve duyuşsal tepkilerini belirlemek için Sınıfta Başarı Hedefleri Anketi (CAGQ) uygulandı. İlkokul çocukları ile beden eğitimi dersinde uyarlanabilir öğrenme stratejilerine yönelik ustalık odaklı motivasyonel iklim algıları arasında güçlü bir pozitif ilişki olduğu bilgisine ulaştı. Genel bir korelasyonda, yüksek ustalık/orta performans ikliminde yer alanların sınıfa karşı olumlu bir tutum, yüksek algılanan yetenek, çaba ve yeteneğin başarının nedenleri olduğu düşüncesine inanç ve daha yüksek derecede memnuniyet gösterdiklerini buldu (Treasure, 1997).

Seifriz, Duda ve Chi (1992), PMCSQ ile 105 erkek lise yıldız basketbol takım oyuncusuyla anket yaptı. Güdüsel iklim bakımından ustalık odaklı iklime maruz kalan sporcuların, fazla çalışmanın ödül ile sonuçlandığı hissine sahip olduğu, koçları eli ile yüreklendirildiklerini ve her oyuncunun takımın bir parçası olarak diğerleri ile eşit önem arz ettiklerini ifade etmeye yönelik bir yönelim içinde bulundukları sonucuna ulaştılar. Güdüsel iklim bakımından performans odaklı bir iklimin, aynı takıma mensup sporcuların kendi takımdaşlarını geride bırakmaya çalıştığını, yapılan hataların ceza ile sonuçlandığı ve sadece becerikli sporcuların takdir ile karşılanacağı inancını beraberinde getirdiği sonucunu da ortaya koydular. Bu sonucun sporda başarıya ulaşmanın nasıllığına ilişkin uyumsuz güdüsel inançlar olduğu düşüncesi vardır.

Walling, Duda ve Chi (1993) araştırmaları ile Seifriz ve arkadaşlarının sonuçlarına destek niteliğinde sonuçlar aldılar. Araştırmalarında PMCSQ'nun yapılandırılması ve tahmine dayalı geçerliliğini ortalama yaşı 14.2 olan 169 sporcuya uygulayarak ele aldılar. Ustalık iklimi algılarının, daha fazla çaba sarf etme, spordan daha fazla zevk alma, takımından daha fazla memnuniyet duyma, performansları hakkında daha az endişe duyma ve çok çalışırlarsa başarıya ulaşacaklarına olan inançla ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Walling, ve ark., 1993). . Güdüsel iklim bakımından performans odaklı olan iklim, daha yüksek seviyede endişe, mevcut takımın bir üyesi olmaktan duyulan daha az memnuniyet hissi ve yeteneğin başarıyı getirdiğine dair inan ile alakalıydı (Walling ve ark., 1993). Performans odaklı bir iklimde gelişmenin motivasyonel zorluklara yol açabileceği varsayılmaktadır. Yapılan iki çalışmanın sonuçlarından sporcuların güdüsel iklim bakımından ustalık odaklı bir ortama dayanan bir spora iştirak etmekten pozitif dönütler ve sonuçlar alacağı çıkmaktadır.

Treasure ve Roberts (1998), kız ergenlerin başarı hedef yönelimleri, motivasyonel iklim algıları ve başarı ile ilgili inançları ve basketbolda memnuniyet nedenleri arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Bir basketbol kampına katılan, yaşları 10-18 arasında değişen 274 kadına ile çalışmalarda POSQ ve PMSQ2 kullanıldı. Kanonik korelasyonlar, motivasyonel iklimin ustalık odaklı olduğunu algıladıklarında, sporcuların çabanın önemli bir başarı nedeni olduğunu düşündüklerini ortaya koydu. Bu, Başarı Hedefi Teorisi ve ustalık odaklı bir iklim mevcut olduğunda, sporcuların başarının çok çalışmanın bir sonucu olduğunu düşüneceklerini gösteren önceki araştırmalarla tutarlıydı (Treasure ve Roberts, 1998; Seifriz, Duda ve Chi, 1992). Ayrıca, ustalık odaklı bir iklim algılayan bireylerin, çok çalışmanın güçlü bir başarı göstergesi olduğuna inandıkları için başarıya yönelik daha uyumlu motivasyonel inançlar aldıkları da tartışılmıştır. Yapılan araştırmada mevcut olan bir başka değerli ilişki, görev yönelimi ile ustalık yönelimli iklimin birbiri ile olan karşılıklı etkileşimini konu alandı. Görev hedef yönelimi, ustalık deneyimine dair memnuniyeti göstermek için ustalık odaklı bir iklimle etkileşime girdi. Kişi hedef yönelimi olarak görev odaklı olarak geldiğinde güdüsel iklim olarak ustalık iklimi onların bu görev yönelimini tamamlar nitelikte idi (Treasure ve Roberts, 1998). Çıkarılan bir başka mühim sonuç, kuvvetli olarak görev odaklı olmayanların dahi ustalık ikliminden hala olumlu şekilde etki görmeleri idi. "Sporcu düşük görev yönelimi sergilediğinde, güçlü bir ustalık iklimi algısı, görev katılımının önemini korumaya hizmet ederek, daha zayıf hedef yönelimini geçersiz kılıyor gibi göründü" (Treasure ve Roberts, 1998). Bu çalışma sonucunda, bir ustalık ikliminin aslında yüksek görev yönelimini tamamladığı ve sporcular için uyarlanabilir motivasyonel inançlar sağlamada başarılı olduğu açıkça gözlenmiştir.

Treasure ve Roberts (1998), güdüsel iklim performans ağırlıklı olarak benimsendiğinde, sporcuların hile ve normatif yeteneğin başarının nedenleri olduğuna dair inanç geliştirdikleri sonucuna ulaşmışlardır (Treasure ve Roberts, 1998). Başarı hakkındaki bu inanç, motivasyonel alanda zorluklar oluşturabilir de oluşturmayabilir de. Yeteneği diğerlerinden daha üst olanlar ve performans olarak diğerlerinden daha yukarıda olanlar adına, bu başarı bakış açısının bir zararı olmama ihtimali vardır. Fakat performansı olumsuz yönde ilerleyen ve bu sebepten sahip olduğu beceriler ile ilgili şüphe oluşmaya başlayanlar adına bu inanç, onların başarılarını negatif yönde etkileyecektir (Treasure ve Roberts, 1998). Ayrıca, görev yönelimi ve ustalık iklimleri arasında olduğu gibi, ego yönelimi ve performans iklimleri arasında da aynı etkileşimin olduğu sonucuna vardılar. Eğer kişi yüksek derece ego katılımlı ise buna ek olarak da yüksek performans merkezli bir iklim hissettiyse başarının nedenini güçlü bir şekilde yetenek olduğu kanaatine varacaktır (Treasure ve Roberts, 1998). Ancak, ustalık ikliminin aksine, performans odaklı bir iklim bireyin ego yönelimini etkilememiştir. Eğer sporcunun kuvvetli bir ego eğilimi mevcut değilse, yüksek performans merkezli iklim bu sporcunun inançlarını etkilememektedir. Burada neden, ipuçlarının kişinin katılım seviyesini farklılaştıracak seviyede kuvvetli olmamasından temel alıyor olabilir.

2.3. Motivasyonel İklim ve Hedef Yönelimleri Arasındaki İlişki

Kişinin motivasyonel iklimindeki durumsal ipuçlarının uyum sağladıkları hedef yönelimlerini etkilediği bilinmektedir. Bireyler arasındaki ego veya görev yönelimindeki farklılıklar, ev, sınıf veya spor deneyimi aracılığıyla farklı görev ve/veya ego durumları yoluyla sosyalleşmeden kaynaklanabilmektedir (Roberts, Spink ve Pemberton, 1999). Bu deneyimler nedeniyle birey, her bir başarı hedefi ile ilgili davranışları edinebilir. Gençlerin harcanan çaba ve yetenek arasındaki farkı ayırt edebilecek kadar büyümeleri ile görev ve egoyla ilgili hedef durumları çeşitli faktörlere bağlı hale gelir (White ve Duda, 1994). Bireyin ego derecesini ve görev yönelimini etkileyen etmenlerden biri de üstün yetenek veya öğrenmeyi ve bireysel ustalaşmayı yücelten sosyal ortamlarda gerçekleşen etkileşim ve değişik tecrübelerdir (Whit ve Duda, 1994). Bununla birlikte, hedef yöneliminin birilerine miras olarak gelmeyen bir özellik olduğunu anlamak çok önemlidir (Roberts ve ark., 1999). Kişiye ve mevcut bilgiyi işleme biçimine göre hedef yönelimi değişkenlik gösterir. Bu nedenle, değişen bir kavram olduğu için kişinin motivasyonel ikliminin aslında hedef yönelimlerini değiştirebileceği varsayılmaktadır. Nicholls (1989), eğilimsel hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklimin, başarı davranışını değiştirmek için bir araya gelen motivasyonun iki parçası olduğunu belirtmektedir. Ancak, eğilimsel hedef yönelimleri ile kişinin algıladığı motivasyonel iklimin ayrı yapılar olduğu da düşünülmektedir (Dweck ve Leggett, 1988). "Başarı hedefi yönelimleri, motivasyonel iklim algısını renklendirir mi, yoksa başarı hedef yönelimlerinin etkisini yumuşatır mı ve daha sonra kişinin göreve mi yoksa egoya mı dâhil olduğunu etkiler?" (Roberts, 2001). Seifriz, Duda ve Chi (1992) üçlüsünün varsayımına göre liseli erkek basketbolcuların güdüsel iklimi ile hedef yönelimleri arasında bir ilişki mevcuttur. Eğer oyuncular mizacen görev yönelimli ve takım atmosferini ustalık yönelimli bir iklim olarak nitelendiriyorsa, basketbola katılımlarından keyif alma olasılıkları artar (Seifriz ve ark., 1992). Zamanla, kişinin algılanan motivasyonel ikliminin, rapor edilen çaba ve yetenek algısı üzerinde artan bir etkiye sahip olabileceği öne sürülmektedir (Seifriz ve ark., 1992). Çalışmalarında, ustalık yönelimli iklimleri algılayan oyuncuların mizacen görev yönelimli olma eğiliminde oldukları ve performans yönelimli iklim algıları ile ego yönelimi arasında hafif bir pozitif ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir (Seifriz ve ark., 1992). Kişinin belirli bir motivasyonel iklime maruz kalmasının artmasının kişinin eğilimsel hedef perspektifini değiştirebileceği öne sürülmüştür (Ames, 1992; Nicholls, 1989).

Kişilerin hedef yönelimleri üzerinde ustalık veya performans iklimlerinin etkisi görülebilir. Varsayımına göre kuvvetli bir ustalık ikliminin kuvvetli bir görev yöneliminin tamamlayıcısı olabileceği düşünülmektedir. Çalışma buna ek olarak, kişinin kuvvetsiz bir ego eğilimine sahip olmasına karşın kuvvetli bir performans ikliminin üstesinden gelmesinin ihtimaller dâhilinde olduğunu ortaya koymaktadır. Tek yönlü olmayan sporcuların yetiştirilmesinde bu bilgiler etkin rol oynayabilmektedir. Antrenörler ve ebeveynler birlikte

çalıştıkları sporculara en uygun motivasyonel iklime karar vermek için bu bilgiyi kullanabilmektedirler.

Hedef yönelimler, tüm rekabetçi seviyelerdeki erkekler ve kadınlar arasında farklılık göstermektedir. Farklılıkların, bir cinsiyetin diğerinden daha fazla ego yönelimli olduğunu veya bir yaş grubunun diğerinden daha fazla görev yönelimli olduğunu söylemeye yetecek kadar önemli olup olmadığı netlik kazanmamıştır. İşte bu bahsedilen farklılıkların tespiti ve farkların geçerli ve manidar olduğunu ortaya koymak adına daha çok çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı hem lise hem de üniversite çağındaki kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık olup olmadığını görmeye yöneliktir. Yapılan çalışmalar görev yöneliminde kadınların erkeklerden, ego yöneliminde ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek olma eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır (Duda, 1989). Ek olarak branş ve mücadele edilen seviyenin hedef yöneliminde değişikliklere yol açtığı varsayımında bulunmaktadır. Yaptıkları çalışma sonucunda White ve Zellner (1996), hem lise hem de üniversite yaş aralığındaki sporcuları incelemiş ve sonuç olarak farklı rekabet düzeyleri arasında bir fark olabileceğini düşündürmüştür. Her iki grup da görev yönelimine odaklanırken, lise sporcularının üniversite çağındaki sporculara göre ego yöneliminin daha yüksek olabileceğinin göstergesi olması şiddetle muhtemeldir. (White ve Zellner, 1996).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, araştırmanın grubu ve toplanan verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Değişkenler arasında karşılaştırma ve korelasyon türü incelemeleri içeren ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan genel tarama modeli çeşitlerinden iki veya daha fazla değişken arasındaki değişim varlığı, derecesi ve yönünü ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir. Bu araştırma da ilişkisel tarama modellerinin alt kategorileri olan korelasyon ve karşılaştırma türü tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2015).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma grubuna; aktif olarak düzenli spor yapan 116 yetişkin sporcu ve 98 yaşlı sporcu toplam 214 sporcu gönüllü olarak katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için araştırma grubuna aşağıdaki araçlar kullanılmıştır.

- Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (TEOSQ)
- Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği (PMCSQ)

3.3.1. Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği

Ölçek, Duda ve Nicholss (1992) tarafından geliştirilmiştir. Sporda görev ve ego yönelim ölçeği yedisi göre altısı ego yönelimine dönük olmak üzere 13 soru maddesinden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçek ile ilgili orijinal çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı görev yönelimi için .79 ve ego yönelimi için .81 olarak belirlenmiş ayrıca ölçeğin üç haftalık test-tekrar test güvenilirliğini görev yönelimi için .68 ve ego yönelimi için .75 olarak bulunmuştur (Duda, 1992). Ölçek, hedef yönelimlerinin belirlenmesinde görev ve ego yönelimi boyutlarının bireysel farklarını ortaya çıkarmak için kullanılır. Ölçeğin Türk Sporcular için uyarlanması Toros (2001,2004) tarafından yapılmıştır. Toros (2001) in yaptığı uyarlama çalışmasında görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktörün genel varyansın %58 ini açıkladığı cronbach ve alpha ile hesaplanan iç tutarlılık değerleri görev yönelimi için .87, ego yönelimi için .85 olduğu ve üç haftalık test-tekrar test güvenilirliğinin görev yönelimi için .65, ego yönelimi için .72 olduğu bulunmuştur.

3.3.2. Sporda Algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği

Ölçek, Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilmiştir. Sporda algılanan Motivasyonel İklim Ölçeği dokuzu performans, on ikisi ustalık iklimi olmak üzere toplam 21 maddeden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçeğin Orijinal çalışmasında yapı geçerliliği hem

açıklayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi yardımıyla yapılmıştır (Walling, Duda ve Chi 1993). Ölçek motivasyonel iklimlerin belirlenmesinde ustalık ve performans iklimi boyutlarında bireysel farkları ortaya çıkarmak için kullanılır. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros (2001) tarafından yapılmıştır. Toros (2001)'in yaptığı uyarlama çalışmasında ustalık ve performans iklimi boyutlarının ölçeğin genel varyansını %51 ini açıkladığı cronbach alpha ile hesaplanan iç tutarlık değerleri ustalık iklimi için .84, performans için .90 olduğu ve 3 haftalık test-tekrar güvenirliğinin ustalık iklimi için .66, performans iklimi için .74 olduğu ortaya çıkmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırma grubunda verilerin analizinde betimsel istatistiklere bakılmıştır. Ardından ANOVA, T testi, pearson korelasyonu ve regresyon analizi yapılmıştır. Ardından veriler spss programı ile analiz edilip hata payı .05 olarak kabul edildi.

4. BULGULAR

Bu araştırmada yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerde hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin açıklamalar araştırmanın alt problemleri doğrultusunda aşağıda sunulmuştur. Bulgular tablo haline getirilerek ilgili açıklamalar tablo altlarında paylaşılmıştır.

Ölçekte bulunan maddeler arasındaki tutarlılığın değerlendirilmesi için Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliği hakkında bilgi veren Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı olarak da adlandırılmaktadır. Hedef yönelimi ölçeği ve motivasyonel iklim ölçeğine ait alt boyut ve tüm ölçeğe ait güvenirlik katsayıları tablo 1'de verilmiştir.

4.1. Ölçeklerin İç Tutarlılıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.

Ölçeklere ait iç tutarlılık katsayıları

Ölçek	Alt boyutlar	N	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	214	7	.88
	Ego Yönelimi	214	6	.89
	Tüm Ölçek	214	13	.88
Motivasyonel İklim	Uсталık İklimi	214	9	.75
	Performans İklimi	214	11	.74
	Tüm Ölçek	214	20	.83

Yukarıdaki tablo 4.1'de görüldüğü gibi cronbach's alpha iç tutarlılık katsayısı hedef yönelimi ölçeği "görev yönelimi" alt boyutu için ,88 "ego yönelimi" alt boyutu için .89 ve tüm ölçek için ,88 olarak hesaplanmıştır. Aynı zamanda motivasyonel iklim ölçeği "ustalık iklimi" alt boyutu için .75 "performans iklimi" alt boyutu için .74 ve tüm ölçek için .83 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin birbirleri ile tutarlılığı Cronbach's Alpha değerinin ,70den yüksek olması ile ilişkilidir (Çokluk ve diğ., 2012). Tüm bu sonuçlar göstermektedir ki araştırmada kullanılan "hedef yönelimi" ve "motivasyonel iklim" ölçeği ve alt boyutlarında yer alan maddeleri birbirleri ile tutarlıdır.

4.2. Tüm Örneklemin Hedef Yönelimi Ve Motivasyonel İklim Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait ortalamalar

Ölçek	Alt boyutlar	N	Madde Sayısı	X
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	214	7	3.70
	Ego Yönelimi	214	6	3.31
Motivasyonel İklim	Uсталık İklimi	214	9	3.46
	Performans İklimi	214	11	2.74

Yukarıdaki Tablo 4.2'de "Hedef Yönelimi" ve "Motivasyonel İklim" ölçeklerine ait puan ortalamaları incelendiğinde Hedef Yönelimi ölçeği "Görev Yönelimi" (X: 3.70) alt boyutunun en yüksek ortalama puana sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların "Görev Yönelimi" algıları en yüksektir. Bundan sonra en yüksek ortalamaya sahip "Motivasyonel iklim" ölçeği

“Uсталık ikimi” (X: 3.46) alt boyutudur. En Düşük ortalamaya sahip alt boyut ise “Hedef Yönelimi” ölçeği “Ego Yönelimi” alt boyutu olarak tespit edilmiştir.

4.3. Yetişkin Ve Yaşlıların Ölçeklerdeki Ortalama Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait ortalamalar

Ölçek	Alt boyutlar	Yetişkin	Yaşlı	Madde Sayısı	Yetişkin	Yaşlı
		N	N		X	
Hedef Yönelimi	Görev Yönelimi	116	98	7	4.06	3.27
	Ego Yönelimi	116	98	6	1.85	2.85
Motivasyonel İklim	Uсталık İklimi	116	98	9	3.87	2.97
	Performans İklimi	116	98	11	3.22	2.18

Yukarıdaki tablo 4.3’de “hedef yönelimi” ve “motivasyonel iklim” ölçeklerine ait puan ortalamaları incelendiğinde hedef yönelimi ölçeği “görev yönelimi” ($X_{\text{yetişkin}}: 4.06$; $X_{\text{yaşlı}}: 3.27$) alt boyutu hem yaşlılarda hem de yetişkinlerde en yüksek ortalama puana sahip olduğu tespit edilmiştir. Yetişkinlerde en düşük ortalamaya sahip alt boyut hedef yönelimi ölçeğinin ego yönelimi ($X_{\text{yetişkin}}: 1.85$) alt boyutudur. Yaşlılarda ise motivasyonel iklim ölçeğinin performans iklimi ($X_{\text{yaşlı}}: 2.18$) alt boyutudur.

4.4. Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.

Hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi

Alt Boyutlar	Uсталık İklimi	Performans iklimi	Görev yönelimi	Ego yönelimi
Uсталık iklimi	1			
Performans iklimi	.317**	1		
Görev Yönelimi	.318**	.182**	1	
Ego yönelimi	.276**	.119**	.303**	1

**p < 0.01 *p < 0.05

Tabloda motivasyonel iklim alt boyutu ortalık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde (.318**) motivasyonel iklim alt boyutu ortalık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde (.276**) bir korelasyon tespit edilmiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif, düşük düzeyde (.182**), motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde (.119**) bir korelasyon tespit edilmiştir.

4.5. Yaşlılara Ait Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.5.

Yaşlılarda Hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi

Alt Boyutlar	Uсталık İklimi	Performans iklimi	Görev yönelimi	Ego yönelimi
Uсталık iklimi	1			
Performans iklimi	.527**	1		
Görev Yönelimi	.681**	.406**	1	
Ego yönelimi	.679**	.308**	.772**	1

**p < 0.01 *p<0.05

Tabloda motivasyonel iklim alt boyutu uсталık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.681**) motivasyonel iklim alt boyutu uсталık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.679**) bir korelasyon tespit edilmiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif, orta düzeyde (.406**), motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde (.308) bir korelasyon tespit edilmiştir.

4.6. Yaşlılara Ait Hedef Yönelimi Alt Boyutları ile Motivasyonel İklim Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.6.

Yetişkinlerde hedef yönelimi alt boyutları ile motivasyonel iklim alt boyutları korelasyon analizi

Alt Boyutlar	Uсталık İklimi	Performans iklimi	Görev yönelimi	Ego yönelimi
Uсталık iklimi	1			
Performans iklimi	.034	1		
Görev Yönelimi	-.262**	-.183**	1	
Ego yönelimi	.049	.192**	-.111**	1

**p < 0.01 *p<0.05

Tabloda motivasyonel iklim alt boyutu uсталık iklimi ile görev yönelimi arasında negatif düşük düzeyde (-.262**) tespit edilirken, motivasyonel iklim alt boyutu uсталık iklimi ile ego yönelimi arasında herhangi bir korelasyon tespit edilmemiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında negatif, düşük düzeyde (-.183**), motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde (.192**) bir korelasyon tespit edilmiştir.

4.7. Yaşlılarda Hedef Yönelimi Boyutları İle Algılanan Motivasyonel İklim İlişkin Regresyon Sonuçları

Tablo 4.7.

Yaşlılarda hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel İklim ilişkili regresyon sonuçları

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Ego Yönelimi	.225	1.834	.070
Görev Yönelimi	.458	3.724	.000
R ² : ,408	F: 34.394	P: .000	Durbin Watson: 1.555

Tablo 4.7 incelendiğinde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelinin ($F: 34.394$; $p < 0.05$) anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yaşlılarda hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %40 oranında ($R^2 : .408$) açıkladığı görülmüştür. Aynı zamanda Durbin Watson sayısı 1.555 olarak tespit edilmiştir.

4.8. Yetişkinlerde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklime ilişkin regresyon sonuçları

Tablo 4.8.

Yetişkinlerde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklime ilişkin regresyon sonuçları

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Ego Yönelimi	.140	1.576	.11
Görev Yönelimi	.291	-3,266	.001
$R^2 : .113$	$F: 7.233$	$P: .000$	Durbin Watson: 1.680

Tablo 4.8 incelendiğinde hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelinin ($F: 7.233$; $p < 0.05$) anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yetişkinlerde hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %11 oranında ($R^2 : .113$) açıkladığı görülmüştür. Aynı zamanda Durbin Watson sayısı 1.680 olarak tespit edilmiştir.

4.9. Yaşlılarda Motivasyonel İklim Boyutları ile Algılanan Hedef Yönelimine İlişkin Regresyon Sonuçları

Tablo 4.9.

Yaşlılarda Motivasyonel iklim boyutları ile algılanan hedef yönelimine ilişkin regresyon sonuçları

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Uсталık iklimi	.723	8.664	.000
Performans iklimi	.002	-0.20	.247
$R^2 : .522$	$F: 51.868$	$P: .000$	Durbin Watson: 1.564

Tablo 4.9 incelendiğinde motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modelinin ($F: 51.868$; $p < 0.00$) anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Motivasyonel iklim ölçeği alt boyutları uestalık ve performans iklimi bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenini %52 oranında ($R^2 : .522$) açıkladığı görülmüştür. Aynı zamanda Durbin Watson sayısı 1.564 olarak tespit edilmiştir.

4.10. Yetişkinlerde Motivasyonel İklim Boyutları ile Algılanan Hedef Yönelimine İlişkin Regresyon Sonuçları

Tablo 4.10.

Yetişkinlerde motivasyonel iklim boyutları ile algılanan hedef yönelimine ilişkin regresyon sonuçları

Bağımsız Değişkenler	β	t	p
Uсталık iklimi	-.160	-1.719	.088
Performans iklimi	.012	.125	.901
$R^2 : ,026$	F: 1.480	P: .232	Durbin Watson: 1.575

Tablo 4.10 incelendiğinde motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modelinin (F: 1.480; $p > 0.05$) anlamlı bir bütünlük oluşturmamıştır. Buna göre yetişkinlerde motivasyonel iklim boyutları bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenin anlamlılık seviyesinde açıklamamaktadır.

4.11. Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yetişkin ve Yaşlı Bireylerde Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları

Tablo 4.11.

Hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları

Hedef yönelimi ölçeği alt boyutları	Gruplar	N	Ort.	t	SS	P
Görev Yönelimi	Yetişkin	116	4.06	3.913	1.24	.00
	Yaşlı	98	3.27		1.70	
Ego Yönelimi	Yetişkin	116	1.85	-5.041	1.24	.00
	Yaşlı	98	2.85		1.66	
Tüm Ölçek	Yetişkin	116	2.96	-.620	.83	.00
	Yaşlı	98	3.06		1.58	

Tablo 4.11’de görüldüğü hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Görev yönelimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden (t: 3.913; $p < 0.05$), Ego yönelimi alt boyutu algıları yaşlı bireylerin yetişkin bireylerden (t: -5.041; $p < 0.05$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yaşlı bireylerin hedef yönelimi algıları (t: -.620; $p < 0.05$) yetişkin bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.12. Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yetişkin Ve Yaşlı Bireylerde Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları

Tablo 4.12.

Motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları

Motivasyonel iklim ölçeği alt boyutları	Gruplar	N	Ort.	t	SS	P
Uсталık iklimi	Yetişkin	116	3.87	4.027	1.54	.00
	Yaşlı	98	2.97		1.72	
Performans iklimi	Yetişkin	116	3.22	4.704	1.69	.00
	Yaşlı	98	2.18		1.50	
Tüm Ölçek	Yetişkin	116	3.55	4.356	1.16	.00
	Yaşlı	98	2.58		1.41	

Tablo 4.12’de görüldüğü motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden (t: 4.027; $p < 0.05$), “Performans iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden (t: 4.704; $p < 0.05$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yetişkin bireylerin motivasyonel iklim algıları (t: 5.506; $p < 0.05$) yaşlı bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.13. Yaşlılarda Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları

Tablo 4.13.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları

Hedef yönelimi ölçeği alt boyutları	Gruplar	N	Ort.	t	SS	P
Görev Yönelimi	66-67	53	3.35	.519	.34	.60
	68-69	45	3.17		.34	
Ego Yönelimi	66-67	53	2.98	.800	.33	.42
	68-69	45	2.71		.33	
Tüm Ölçek	66-67	53	3.16	.699	.32	.48
	68-69	45	2.94		.32	

Tablo 4.13’de yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yaşlı bireylerin yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.14. Yaşlılarda Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırmasını Gösteren T Testi Sonuçları

Tablo 4.14.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları

Motivasyonel iklim ölçeği alt boyutları	Gruplar	N	Ort.	t	SS	P
Uсталık iklimi	66-67	53	3.01	.244	1.75	.80
	68-69	45	2.93		1.69	
Performans iklimi	66-67	53	2.32	.981	1.57	.32
	68-69	45	2.02		1.40	
Tüm Ölçek	66-67	53	2.66	.670	1.43	.50
	68-69	45	2.47		1.39	

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.15. Yaşlılarda Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.15.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

	Gruplar	N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Görev Yönelimi	35-39	A	34	2.97	1.875	.13	--
	40-44	B	11	4.27			
	45-49	C	35	3.40			
	50 ve üzeri	D	18	3.00			
Ego Yönelimi	35-39	A	34	2.32	4.104	.00	A < B
	40-44	B	11	4.18			
	45-49	C	35	3.05			
	50 ve üzeri	D	18	2.66			
Tüm Ölçek	35-39	A	34	2.64	3.210	.02	A < B
	40-44	B	11	4.22			
	45-49	C	35	3.22			
	50 ve üzeri	D	18	2.83			

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yaşlıların aritmetik ortalamaları arasındaki fark deneyim yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “Ego yönelimi” alt boyutu algıları 35-39 deneyimi olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda yaşlılarda hedef yönelimini ölçeği ortalama puanları spor deneyimine göre istatistiksel olarak

anamlı bulunmuştur. Bu anlamlı farklılığa göre 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “hedef yönelimi” puan ortalamaları 35-39 deneyimi olanlardan daha yüksektir. Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının “görev yönelimi” aritmetik ortalamaları arasındaki fark ise spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.16. Yaşlılarda Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.16.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

	Gruplar		N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Uсталık iklimi	35-39	A	34	2.82	1.66	2.889	.04	D < B
	40-44	B	11	4.00	1.54			
	45-49	C	35	3.20	1.74			
	50 ve üzeri	D	18	2.22	1.62			
Performans iklimi	35-39	A	34	2.97	1.62	1.875	.13	--
	40-44	B	11	4.27	1.19			
	45-49	C	35	3.40	1.66			
	50 ve üzeri	D	18	3.00	2.05			
Tüm Ölçek	35-39	A	34	2.51	1.28	5.090	.00	D < B D < C
	40-44	B	11	3.31	1.47			
	45-49	C	35	2.91	1.51			
	50 ve üzeri	D	18	1.61	.81			

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yaşlıların aritmetik ortalamaları arasındaki fark spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda 40-44 ve 45-49 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “motivasyonel iklimi” puan ortalamaları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının “performans iklimi” aritmetik ortalamaları arasındaki fark ise spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p < 05$).

4.17. Yetişkinlerde Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.17.

Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

	Gruplar		N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Görev Yönelimi	5-9	A	63	3.96	1.63			
	10-14	B	33	4.09	.227	.712	.49	--
	15 ve üstü	C	20	4.35	.220			
Ego Yönelimi	5-9	A	63	2.03	.179			
	10-14	B	33	1.63	.173	1.423	.24	--
	15 ve üstü	C	20	1.65	.208			
Tüm Ölçek	5-9	A	63	3.00	.125			
	10-14	B	33	2.86	.097	.313	.73	--
	15 ve üstü	C	20	3.00	.140			

Tablo 4.17’de yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkin bireylerin spor deneyimi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4.18. Yetişkinlerde Hedef Yönelimini Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Kategorilerine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.18.

Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

Hedef yönelim ölçeği alt boyutları	Gruplar		N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Görev Yönelimi	25-26	A	74	4.43	.93			
	27-28	B	33	3.24	1.45	12.419	.00	B < A
	29 ve üstü	C	9	4.11	1.36			
Ego Yönelimi	25-26	A	74	1.70	1.23			
	27-28	B	33	1.15	1.39	1.563	.21	--
	29 ve üstü	C	9	2.00	.000			
Tüm Ölçek	25-26	A	74	3.06	.777			
	27-28	B	33	2.69	.943	2.238	.09	--
	29 ve üstü	C	9	3.05	.682			

Tablo 4.18’de yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 27-28 yaşında olan bireylerin ($F: 12.419$;

$p < .05$) “Görev yönelimi” algıları 25-26 yaş grubunda olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyutlarından “ego yönelimi” ve “tüm ölçek” ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

4.19. Yetişkinlerde Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Spor Deneyimine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.19.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

	Gruplar		N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Ustalık iklimi	5-9	A	63	4.03	1.33			
	10-14	B	33	3.81	1.72	.935	.39	--
	15 ve üstü	C	20	3.50	1.84			
Performans iklimi	5-9	A	63	3.33	1.72			
	10-14	B	33	3.21	1.65	.490	.61	--
	15 ve üstü	C	20	2.90	1.74			
Tüm Ölçek	5-9	A	63	3.68	.80			
	10-14	B	33	3.51	1.42	1.327	.26	--
	15 ve üstü	C	20	3.20	1.58			

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut puan ortalamalarının spor deneyimine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

4.20. Yetişkinlerde Motivasyonel İklimi Etkileyen Alt Boyut Ortalama Puanlarının Yaş Kategorilerine Göre Karşılaştırmasını Gösteren Anova Sonuçları

Tablo 4.20.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları

	Gruplar		N	Ort.	SS	F	p	Tukey
Ustalık iklimi	25-26	A	74	3.60	1.65			
	27-28	B	33	4.18	1.30	4.387	.01	A < C
	29 ve üstü	C	9	5.00	.000			
Performans iklimi	25-26	A	74	2.86	1.81			
	27-28	B	33	3.90	1.28	4.958	.00	A < B
	29 ve üstü	C	9	3.66	1.22			
Tüm Ölçek	25-26	A	74	3.23	1.24			
	27-28	B	33	4.04	.79	8.694	.00	A < B A < C
	29 ve üstü	C	9	4.33	.61			

Tablo 4.20’de yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Ustalık iklimi” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 27-28 yaş aralığına sahip olan kişilerin “performans” alt boyutu ve “tüm ölçek” algılarının 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Tüm ölçek” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1. Araştırma Bulgularının Tartışılması

Yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireylerin hedef yönelimi ile algılanan motivasyonel iklimleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın bu bölümünde, yapılan istatistiksel analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular araştırma problemleri kapsamında tartışılmış ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Bir sonraki yarışma veya aktiviteyi sabırsızlıkla bekleyen yaşlı sporcularda en güçlü motive edici aktivitenin kendisidir. Kulüpler, dernekler ve federasyonlar bu konuda önemli olanakları sporcularla buluşturmaktadır. Çalışmamızda motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde, motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif, düşük düzeyde, motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yaptıkları çalışmada Seifriz, Duda ve Chi (1992) ilişkisel olarak görev yönelimi ile ustalık iklimli ortamlar arasında ve aynı zamanda ego yönelimi ile performans iklimli ortamlar arasında bağlantılar bulmuşlardır. Hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklimler arasındaki ilişki bulması yönüyle bu araştırma sonucu araştırmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Yaşlılarda motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif orta düzeyde motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif, orta düzeyde, motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif orta düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir. Konu hakkında sporcu motivasyonunda sporcunun başından geçen takım tecrübelerinin yapısal özellikleri ve karakterinin aktif olup olmama durumu motivasyonel iklim açısından irdelenmesi önemli bir olgudur. Sade bir şekilde ifade etmek gerekirse ele alınması gerekenler bireylerin öğrenme, becerilerini ileri taşıma ve faaliyetlerinin değerlendirildiği iklimlerdir (Toros, 2001). Roberts ve Treasure'a göre (1995) sportif hedeflere ve hedeflerle alakalı performanslara katkı sağlayan önemli bir etken de sporcuların içinde bulunduğu algılanan motivasyonel iklimidir. Spor ortamı yalnızca değişik antrenman faaliyetleri ve değişik antrenör faaliyetlerinden meydana gelmez. Buna ek olarak ebeveynler, menajerler, çalıştırıcılar, izleyiciler gizil ve açık pekiştirmeler aracılığı ile bir iklimi meydana getirirler (Toros,2005). Öğrenme ortamlarının etkisi üzerinde yapılan çalışmalardan birinde ise Ames'e (1992) göre öğrencilerin öğrenme sürecinin içinde olduğu öğrenme faaliyetleri ve öğrenmeye dair olan fikirlerini önemli kılan öğrenci güdülenmesine nitel bir perspektif getirmesidir. Amacı öğrenmeye yönelik olan ortamlarda birtakım amaçların diğer amaçlarına kıyasla daha ileri bir

noktada bulunması sporcuların nitel olarak daha farklı eğilimler göstermesi ile sonuçlanır. Sınıf ortamında öğrencilerinin hedef yönelimlerinin belirlenmesi özel yapılarla olur. Bahsedilen yapılar standart olarak ortaya konabileceği gibi performans veya görev hedefleri ve performansla bağlantılı olacak şekilde de ifade edilebilir. Buna bağlı olarak birbiri ile aynı olmayan öğrenme ortamlarının öğrenciye katkısı akademik başarı hakkında farklı anlam ve fikirler olabilir. Bahsedilen bu ortamların öğreticiler; verimin ileri taşınması ve öğrenmenin kalıcı hale gelmesi için ortaya konan faaliyetlerin merkezindedir. İçinde bulundukları grubun önderi olmaları bakımından eğitimcilerin önemli rol oynadığı bir alanda sınıfta görev odaklı bir iklim yaratmaktır. Bu doğrultuda spor ortamında çalıştırıcının meydana getireceği iklimin de sonucu yalnızca sportif başarı değil, öğrenme açısından da olacağı da kabul edilen bir doğrudur (Turman, 2003).

Yetişkinlerde motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında negatif düşük düzeyde tespit edilirken, motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında herhangi bir korelasyon tespit edilmemiştir. Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında negatif, düşük düzeyde, motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan kişi kendi beceri seviyesini ve önceki performans normlarını mukayese etmek için temel olarak ele alır. Bu sayede kişi bilgisini ve becerisini ileri taşıyarak öze dönük bir memnuniyet hisseder. Burada problemin temelini mevcut beceri seviyesini bir adım öteye taşıyarak olumlu bir benlik algısı oluşturmak olduğundan, kişinin yapacağı sadece müsabakada değil, antrenman sırasında maksimumunu sergilemektir. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan kişi rakiplerini ve takım arkadaşlarını bireysel yeteneği için bir kıyaslama temeli olarak ele alır. Tam da bu sebepten kişi, rakiplerinden daha yukarıda ve hatta zirvede oldukça öze dönük mutlu olma hissi oluşacaktır (Altıntaş, 2010).

Durumsal şartlar, belirli bir eğilimin bireyde dominant hale gelmesi ile sonuçlanabilir. Buradan hareketle, kişinin kişisel olarak başarı yönelimlerinden hangisini ağırlıklı olarak barındırdığının tespiti ile birlikte gereken kişilerin öğrenme, becerilerini ileriye taşıma ve yaptıklarının değerlendirildiği iklimlerin gözden geçirilmesidir. Sporcuların hedef yönelimlerini anlamlandırmada ana unsurlardan biri de algılanan motivasyonel iklim kavramıdır ve başarı ortamının hedef yapısı ile antrenörlerin motive etme şekillerini ele alır (Papaioannou, 1994). Ego veya görev yönelim eğilimli olmadaki kişisel değişiklikler, görev veya ego içeren ortamlardaki sosyalleşmenin veya sınıf ve fiziksel aktiviteler gibi başarı ortamlarındaki önce çıkan tecrübelerin bir sonucu olabilir (Nicholls, 1989; Roberts ve ark., 1997).

Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan sporcu, müsabaka esnasında fazlasıyla sıkı bir hazırlık süreci geçirmesinin neticesi olarak bireysel olarak kendisini bir şeyleri başarmış olarak görecektir. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan sporcunun ise kendisini başarılı olarak atfetmesi

için tek koşul diğerlerini alt etmesi veya en yukarıda olmasıdır. Duruma ilişkin başarılı olma kişinin kendi kontrolü içinde olduğundan birey ne kadar efor ortaya koyacağını yine kendisi belirleyebilir. Ortaya çıkan en son neticeleri veya diğerlerinin performanslarını kontrol altına alamadığı için, başarılı olarak kalmaları önem arz eden hedef yönelimleri ego ağırlıklı kişiler iş bu başarılı olma ihtimallerinin kontrolünü kaybedebilirler. Hedef yönelimi olarak ego ağırlıklı bireyler için başarısızlık en yukarıda olamamaktır (Roberts ve diğerleri, 1998). Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan ve spor/egzersiz ortamında bulunan sporcular öğrenme, ustalık ve kendilerini ileriye taşıma yönelimindedir ve daha düşük seviyede endişe duyarlar çünkü görev odaklıdır. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan sporcular buna zıt olarak kazanma ve diğerlerine üstünlük kurma çabası içindedirler. (Bortoli ve Robazzo 2005).

Yaşlılarda hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yaşlılarda hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %40 oranında açıkladığı görülmüştür. Hedef yönelimi ego ağırlıklı olan kişi için başarmanın özünde, yarışma sırasında daha az gayret ile rakibine üstünlük kurma olarak görülür. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan birey sıkı çalışma ve iş birliği ile başarıya varma inancında iken hedef yönelimi ego ağırlıklı olan bireyin inancı başarıya diğerlerinden üstün olan yeteneğini ortaya koyarak ve yarıştıklarına üstün sağlamak şeklinde ortaya konacağı şeklindedir (Duda, 1993). Yüksek ego yöneliminde, yetenekli olmanın ve aldatıcı stratejilerin başarıya götürdüğü, spor yapmanın öncelikli amaçlarının öz-önem ve sosyal statünün artırılması olduğu bilinmektedir. Ayrıca, daha fazla kaygı ve endişe duymak uygulamaya daha az bağlılık ile örtüştürülmüştür. (Duda ve Hall, 2001). Ego yönelimli bir sporcunun, sportmenlik dışı sakatlayıcı hareketler, hile (Duda, Olson ve Templin, 1991) gözdağı verme ve agresif davranışlarla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Dunn ve Dunn, 1999). Aynı zamanda, üstünlük sağlamak için kendi takım arkadaşlarına eleştiri ve sözlü taciz gibi anti-sosyal davranışlarda bulunacak seviyede ileri gidebilirler (David, Boardley ve Kavussanu, 2010).

Hedef yönelimi olarak ego ağırlıklı olanlarda gözetilen hep en yukarıda yer almaktır. Bu yönelimin temel dayanağı sosyal mukayeselerdir. Sosyal mukayese üç farklı şekilde açıklanır; yukarı, aşağı ve eşit seviye. (Suls ve Wills, 1991). Kişinin kendisinden daha düşük seviyede kabiliyet sahibi veya daha az talihli biri ile yaptığı ve bu sayede kendini yukarıda gördüğü kıyaslama aşağı seviye kıyaslamadır. Özsaygıyı koruma fikri, kişiyi bu tarz bir kıyaslamaya iten temel şeydir. Benliği olumlamak, benliği daha negatif bir durumdan çıkarmak esasında “o iyi olabilir fakat benden daha aşağıda bir performans sergiledi” tarzı çıkarımlar yapılır (Duda, 1989; akt: Mağaracı, 2017). Aynı sebepten kaynaklı olarak yapılan bu aşağı doğru sosyal karşılaştırma

daha yukarıda ve en başarılı olduğu çıkarımına götürmez, anlık veya bir müsabaka için başarı duygusu meydana getirebilir.

Bireyin kendisinden kabiliyet ve yeterlik bakımından net olarak daha yukarıda olan birey ile kendisini mukayese ettiği karşılaştırma ise yukarı düzeyde sosyal karşılaştırmadır. Bu tarz bir senaryoda sporcunun güvendiği bireysel performans ilerleyişi, kabiliyetlerine ve yeterlikleridir. Başarı ön görmeden, kişiliğe yönelik üstün olma hissine dair pozitif ipuçlarını yakalamadan bu tarz bir mukayese içine girmek doğru olmayacaktır. Bu olmazsa kendine ilişkin yeterliliğin doğru anlaşılmasına dayanmayan, reel olmayan bir mukayese çaresizliği, boş vermişliği ve etkin olmamayı beraberinde getirecek; kişinin kendi benliğine yönelik negatif, suçlama içeren düşünceleri meydana gelecektir. Yapılan mukayesenin neticesinde egoya yönelik üstünlük duyguları ortaya çıksa dahi hedefte süreç değil bir şahıs temelli olduğu için bu tür bir yaşantı sonrası kişinin kendisine bir ilerleme hedefi koyamaması ile sonuçlanabilir (Mağaracı, 2017). Bireyin özünü kendisi ile eşit veya bir miktar daha iyi biri ile yaptığı mukayese ise eşit düzeyli sosyal karşılaştırmadır. Kişi için kendi konumunu belirlemek esas hedeftir. Birey buradan hareketle kendi ilerleyişi ile ilgili varsayımlar öne sürebilir. Fakat gelişimin bir evresinde ortaya konan bilgi alma maksatlı bu mukayese süreklilik arz etmez. Tüm bunlara rağmen kabiliyeti ilerletme ve usta olma sürecinde daha uygun olarak görülen karşılaştırma eşit düzeydeki karşılaştırmadır (Mağaracı, 2017).

Yetişkinlerde ise hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yetişkinlerde hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %11 oranında açıkladığı görülmüştür. Yaptığı tanımlamada McClements'e göre kişilerin büyük bir kısmı hedefi; nesnel, normatif ve birtakım faaliyetlerin amacı, ortaya konan çalışmanın derecesi ya da yapılmadaki ustalık şeklinde ortaya konur. Bahsedilen hedeflerde bireyden bireye farklılıklar ortaya çıkabilir. Bazıları hedefi; eğlence, elinden gelenin en üst seviyesini ortaya koyma veya bireysel eğlenme tarzı fazlasıyla subjektif durummuş gibi bakarken, çalışmalarının merkezine amaç hedefleri koyan bireylerin eğilimleri ise fazladan tur koşabilmek, daha büyük ağırlıklar kaldırabilmek, basketbol müsabakasında en fazla skoru üretebilmek yönündedir. Bireyin bir eyleme ve duruma güdülenmesini basitleştiren şeylerden birisi de hedeflerdir. Kişinin kendisi için belirlediği hedef ne kadar reel olursa sporcunun hedefe bağlılığı ve hedefe ulaşmasıyla elde edeceği başarıdan kaynaklı özgüven artışı da o kadar yüksek olacaktır. Bahsedilen bu belirleme işi bir program dahilinde ortaya konduğu zaman sporcuların problem çözme eylemlerine katkıda bulunacaktır (Weinberg ve Gould, 1999). Bununla birlikte, başarı hedefi yaklaşımı başarı davranışı işlevinin kişisel bir manası olduğunu savunmaktadır. Bir kişinin başarıya yüklediği değer, belirli bir aktiviteyi devam ettire tercihini, ortaya konan çabayı

ve bu faaliyeti ortaya koymak adına bir meydan okuma ile karşılaşıldığında gösterilen ısrarı temsil eder (Duda ve Hall, 2001). Bireylerdeki durağan olmayan davranışların sebebi onların bir şeyleri başarmaya ve kabiliyetlerini sergileme istekleri veya hedef yönelimlerini ortaya koyma istekleridir. Buna karşı bireylerin spor kabiliyetlerine anlam yükleme biçimleri kişiden kişiye farklılaşabilir, buradan hareketle bireylerin hedef yönelimlerini etkileyen bir faktörün de bireylerin başarıya yükledikleri anlam olduğu söylenebilir (Cervello, Escarti ve Guzman, 2007).

Yaşlılarda motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Motivasyonel iklim ölçeği alt boyutları ustalık ve performans iklimi bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenini %52 oranında açıkladığı görülmüştür. Bu doğrultuda hedef yönelim kuramına ilişkin yapılan çalışmalar ortaya koymuştur ki birbirinden bağımsız iki başarı fikri vardır. İşte bu iki hedef ego ve görev yönelimli hedefler şeklinde isimlendirilmektedir (Duda ve Nicholls, 1992; Nicholls ve ark., 1989). Bahsedilen bu görev ve ego isimli iki hedef bir noktada bireylerin kabiliyet düzeylerini kişisel olarak nasıl algıladığı ile bağlantılıdır. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan sporcunun algısının merkezinde kabiliyeti arttırma, var olan kabiliyeti sergileme, görevde ustalığını ortaya koyma sıkı çalışma vardır. Var olan kabiliyeti ortaya koyma, kişi referanslıdır ve maksimum emekten dayanak alır. (Moran, 2013). Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan kişinin inancı başarıya giden yolun sıkı çalışma ve akranları ile yaptığı iş birliği olacağı şeklindedir (Kocaeşki, 2010). Alt boyutları incelendiğinde hedef yöneliminin ilk alt boyutu görev yönelimli hedefler olarak görülmektedir. Sporcu başarıya ulaşmak için sıkı çalışmalı ve en üst düzey emeği sergilemelidir. Haz alarak çalışma işte bu süreçteki başarıdır. Yaptıkları araştırmalarla Stephens ve Bredemier (1995), hedef yönelimi eğilimleri görev ağırlıklı olan sporcuların özlerini yetenekli bulduklarını ve sporun içinde olmaktan duydukları mutluluğu ortaya koymaktadırlar. Hedef yönelimleri görev ağırlıklı olan sporcu müsabakayı var olan yeteneğini olduğundan daha yukarıya getirmek için bir imkân olduğu şeklinde bakarlar. Kişisel becerileri ileri götürmek adına büyük imkanların daha yukarı seviye rakipler ile karşılaşmaktan geçtiğine inanırlar. Hedef yönelimi görev ağırlıklı olan sporcular için kendi en üst derecesinden daha düşük bir performans ortaya koymak başarısızlık olarak atfedilir (Duda ve Nicholls, 1992).

Görev yönelimli kişiler, diğerlerinden daha üst seviye olmaktan ziyade öğrenme faaliyetlerinden yeterlilik hisleri kazandıkça, kurallara göre oynama ihtimalleri daha yüksek olup, iş birliği ve adil bir rekabet isterler (Duda ve ark., 1991). Ayrıca, görev yönelimi, zorluklara göğüs germek, daha fazla kalıcılık göstermek ve bir göreve daha fazla emek etmek gibi uyarlanabilir başarı kalıplarını yüceltir (Nicholls, 1989). Solomon ve Boone (1993), görev yönelimli öğrencilerin daha zorlu ve aktif olan görevleri tercih ettiklerini ve bunun da dönem sonunda yüksek başarıyı öngördüğünü bulmuştur. Çalışmacılar hedef yönelimi görev ağırlıklı

bireylerin, bu eğilimleri onlar kadar yüksek olmayan kişiler ile karşılaştırıldığında, belirttikleri şey daha yüksek adapte edilebilir hareketleri özümseyebildikleri olmuştur. Hedef yönelimi görev eğilimi yönünde kuvvetli olan bireyler tarafından adapte edilebilir davranışları içinde derin öğrenme taktiklerinin uygulanması, görevdeki üst düzey gayret, gayret ortaya konmasıyla gurur ve memnuniyeti ve kolay olmayan yapılacaklar ile yüz yüze gelme seçimini beraberinde getirmektedir (Mcmanus, 2004).

Başka bir deyişle; görev yönelimi, beceri veya bireysel olarak daha iyiye gitme konularında yetkinlik gösterdiğini düşünen bireyleri ifade eder. Hedef yönelimine yönelim çalışma sonuçlarına bakıldığında, kişilerin görev yönelimli olmasının daha uzun süren kariyer ve uzun vadeli başarılar kazandıran daha pozitif sporcular ortaya çıkarma eğiliminin olduğunu bildirmiştir (Rhea, 2019).

Yetişkinlerde motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modeli anlamlı bir bütünlük oluşturmamıştır. Buna göre yetişkinlerde motivasyonel iklim boyutları bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenin anlamlılık seviyesinde açıklamamaktadır. Algılanan motivasyonel iklimin boyutlarından birisi olan ustalık iklimi; sporcunun sıkı çalıştığında, var olanın üzerine çıktığında, başkalarının öğrenmesine katkıda bulunduğu ve bu öğrenme ortamında başarı yolunda gruptaki tüm üyelerin iş birliğinin antrenörün pozitif yönlü desteği ile sonuçlanacağına inanılır. Alt boyutların ikincisi olan performans iklimine bakıldığında sporcu yeterli olmayan performansının ve yaptığı doğru olmayan şeylerin ceza ile sonuçlanacağı inancına sahip olduğu, daha yetenekli sporcuların daha fazla ilgiyi üzerine aldığı inancına sahip olan ve takım üyeleri arasında çekişme ortamının antrenör tarafından yaratıldığı inancı bulunan öğrenme ortamı şeklinde ortaya konmaktadır (Cox, 1998). Ustalık ikliminde taktik olarak etkili taktik kullanan sporcuların, çekişmeye dair seçimlerinin, öğrenmeye karşı olan pozitif inançlarının ve emek etmelerinin daha yüksek miktarda olduğu ortaya konarken; yönelimi ustalık yönelimi olan sporcuların üzerinde daha fazla durdukları şeyin süreç olduğunu ve ilerledikleri hedeflerinin yolunda daha çok yer eden öğrenmelere sahip oldukları ortaya konmuştur (Ames ve Archer, 1988).

Hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Görev yönelimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireyler, Ego yönelimi alt boyutu algıları yaşlı bireylerin yetişkin bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yaşlı bireylerin hedef yönelimi algıları yetişkin bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda hedef yöneliminin alt boyutları olan görev ve ego eğilimleri ile yaş arasında anlamlı farkların mevcut olduğu ortaya konmaktadır (Çavdarlı, 2013;

Duda, 1998). Yaptığımız çalışmada yaşlı ile yetişkin grubun görev ve ego yönelimleri ortalamaları arasında anlamlı fark bulunması yönü ile bulgular birbirini destekler niteliktedir.

Toros ve Özerkan (2001) ise yaptığı çalışmada sporcunun yaşı açısından görev yönelimi, ego yönelimi ve performans iklimleri arasında anlamlı bir fark tespit edememiştir. Bu çalışmanın sonucu ise çalışmamızın sonucunu desteklememektedir.

Özsarı ve Çetin (2019)'in amatör futbolcular üzerinde yaptıkları araştırmalarında sporcuların görev ve ego yönelimleri ile yaşları arasında anlamlı bir fark bulunduğu, amatör sporcuların görev yönelim değerlerinin daha ön planda olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç yaptığımız çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden, “Performans iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yetişkin bireylerin motivasyonel iklim algıları yaşlı bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yaşlı bireylerin yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yaşlıların yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yaşlıların aritmetik ortalamaları arasındaki fark deneyim yılına göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hedef yönelimi, insanların amaçlarına ulaşmanın vermiş olduğu yapabilme hissiyatına sahip olabilmek adına çeşitli amaç ya da eylemlerle bağlantı içinde oldukları anlamını taşımaktadır. Bireyler başarıma hissine sahip olabilmek için, yönelimlerini birbirinden farklı çeşitlerdeki hedeflere doğru yapacaklardır (Toros, 2001). Başka bir tanımda hedef yönelimi, kişilerin başarıya ulaşmak için sahip oldukları kabiliyetlerden yola çıkarken, ortaya konan başarıma davranışının değerlendirme kriterinin ne olacağı konusunu açıklığa kavuşturmuştur. Kişinin öğrenme konularına sahip olma yolları tarzı öğrenme eylemiyle neyi hedeflediği de önem arz eder. Öğrenme ortamlarının bu doğrultuda tasarlanmasının sağlanması kişilerin hedef yöneliminin bilinmesi ile gerçekleştirilir (Pintrich, 2000). Yaptıkları çalışmalar ışığında Weinberg ve Gould (1995) açısından bireyin motivasyonunu algılayabilmek adına gerekli olan bireyin başarıya veya başarısızlığı yüklediği

anlama bakmaktır. Bu doğrultuda da en başta yapılması gereken bireyin başarma hedeflerine, sonrasında ise kişinin algıladığı becerisi ile arasındaki bağlantılar incelenmelidir. Alan olarak spordaki hedef yönelimi alan yazınına bağlı olarak yapılan araştırmalar göstermiştir ki; hedef yönelimleri ile emek, görev tercihi, performans ve ısrar tarzı başarma etkinlikleri kalıpları birbirleri ile ilişki içerisinde (Sit ve Lindner, 2005). Hedef belirleyen sporcuların, belirlemeyen sporcularla kıyaslandığında daha başarılı olduğu gerçeği geçmişten günümüze yapılan çalışmalarla da doğrulanmıştır. Bu doğrultuda; yaptıkları araştırmada Locke ve Latham(1990) yaptıkları araştırma incelemelerinde hedeflerin işlevselliğini kıyaslayan 33 çalışmayı ele almış ve bu doğrultuda 18 araştırmanın hedeflerin performansı ileri götürmede elzem derece daha iyi olduğunu tespit etmişlerdir. Buna ek olarak, hedef belirleme çalışmalarının üst analizine bakılırsa, hedef belirlemedeki yaratıcılıktaki artış %17 boyutunda olmuştur (Weinberg ve Gould, 1995).

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “Ego yönelimi” alt boyutu algıları 35-39 deneyimi olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda yaşlılarda hedef yönelimini ölçeği ortalama puanları spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu anlamlı farklılığa göre 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “hedef yönelimi” puan ortalamaları 35-39 deneyimi olanlardan daha yüksektir. Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının “görev yönelimi” aritmetik ortalamaları arasındaki fark ise spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yapılan bir başka çalışmada voleybol hakemlerinin ego ve görev yönelimleri açısından öz yeterliklerini ele alınmış sonuç olarak hedef yönelimi toplam ölçeği, ego ve görev yönelimi alt boyutu puan ortalamaları arasında deneyim grupları bakımından manidar bir fark bulunmamıştır (Ekmekçi, Zekioğlu ve Dal,2021).

Miçoğulları ve Göksu (2022) ise çalışmasının sonucunda hedef yönelimleri düzeyinde tecrübeli diye adlandırabileceğimiz spor yaşı yüksek olan hentbol oyuncularının, spor yaşı daha düşük olanlara göre daha görev yönelimli oldukları saptanmıştır.

Yine Karaca (2018) araştırmasının sonucunda spor deneyimi daha fazla olan katılımcıların hedef yönelimlerinin yüksek seviyede, ego yönelimlerinin ise aşağı düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Özsarı ve Çetin (2019) amatör futbolcular üzerinde yaptıkları araştırmalarında sporcuların görev ve ego yönelimleri ile spor yapma yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Uluç ve Akçakoyun (2021)’un araştırmasının sonucuna göre ise sporda bağlılığa etki eden unsurlardan birisi görev yönelimi olurken buna karşılık ego yöneliminin spora bağlılık konusunda herhangi bir tesirinin olmadığı, 11 yıl ve üzeri spor deneyimine sahip olan sporcuların ego yönelimlerinin daha az seviyede olduğu sonucu ortaya konmuştur. Bu bulgular

ışığında, spor yaşındaki artışın ego yönelimlerinde azalma ile sonuçlandığı saptanmıştır. Yaptığımız araştırmanın sonucunda ise 40-44 yıl spor yapan bireylerin ego yönelimi algıları, 35-39 yıl spor deneyimine sahip olanlardan daha yüksek çıktığından bulgular birbirini desteklememektedir.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yaşlıların aritmetik ortalamaları arasındaki fark spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda 40-44 ve 45-49 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “motivasyonel iklimi” puan ortalamaları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının “performans iklimi” aritmetik ortalamaları arasındaki fark ise spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkin bireylerin spor deneyimi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 27-28 yaşında olan bireylerin “Görev yönelimi” algıları 25-26 yaş grubunda olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyutlarından “ego yönelimi” ve “tüm ölçek” ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut puan ortalamalarının spor deneyimine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Uсталık iklimi” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 27-28 yaş aralığına sahip olan kişilerin “performans” alt boyutu ve “tüm ölçek” algılarının 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Tüm ölçek” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaşlılık canlı yaşamında

var olan gelişimsel dönemlerin sonuncusudur. İnsan yaşamının ilk dönemi olan bebeklik ile son dönemi olan yaşlılık dönemleri dışarıdan gelecek olan yardımı gerektirmesi açısından benzer özellikler göstermekte ve diğer gelişimsel dönemlerden ayrılmaktadır (Canatan, 2016). Başka bir açıklamaya göre bireyin anne rahminden gelip ölümü ile biten zaman diliminde biyolojik, fiziksel psikolojik ve sosyal alanlarda farklılaşmalar yaşayarak yaşamına tesir eden, kaçınılmaz ve geri dönmeyen ilerlemelere yaşlılık adı verilir (Tomanbay, 2002). Yaşlılık kavramı bir diğer yerde, yaşam evrelerinden kişinin bilişsel/fiziksel etkinliklerinde oluşan bir azalma, sağlığın, gençlik ve güzelliğin, üretkenliğin, cinsel hayatın, maddi kazancın, saygınlığın, bağımsızlığın, arkadaşların, eş ve yakın ilişkisinin, sosyal yaşantının ve itibarın, desteklerin azalması ve kaybı gibi döneme özgü birçok sorunu da beraberinde getirenidir (Konak ve Çiğdem, 2005). Yaşlanma kavramını, sadece bireyin doğum ve ölüm arasında geçen yaşam sürecinde fiziksel, ruhsal değişimleri ile organizmasının güç kaybetmesi olarak ortaya koymak doğru olmaz. Buna ek olarak yaşlanma, bireyin genetik özelliklerinin farklılaşması ile fiziksel, içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel çevre ile de ilgili olmasıyla bireysel ve toplumsal bir anlam ifade etmektedir. (Zengin, 2015). Egzersizde hedef yönelimi, davranışsal değişiklikler ve psikolojik gereksinimler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılan bir araştırmada kadın ve erkeklerin hedef yönelimlerinin görev ve ego eğilimi olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Erşen,2019).

Yapılan bir başka çalışmada ise sporcuların hedef yönelimleri, algılanan motivasyonel iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılması üzerinde durulmuş, çalışmada kadın sporcuların hem ego yönelimi hem de görev yönelimi puanlarının erkek sporcuların hedef yönelimi puanlarından daha fazla çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Altıntaş,2010). Bir araştırmanın içerisinde de cinsiyet değişkenine bağlı olarak hedef yönelimi ölçeğinin alt boyutlarını incelediğinde, kadın katılımcıların erkeklere kıyasla ortalama puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Karaca,2018). Çalıştırıcıların hem sporcuların bazı kişisel ihtiyaçlarını gidermeleri ek olarak da genel antrenman programının rutin şekilde ilerleyişiyle birlikte beklenti; sporcunun kabiliyet öğrenimi açısından güdülerini doyurma arasında kritik bir denge oluşmasıdır. Sürecin içindeki önemli etmenlerden birisi de sporcunun performansını yükseltici kabiliyet öğrenimine yönelim olan alakasını daha ileri taşımaktır. Öğrenmeye karşı olan sporcunun alakası ve arzusu antrenman sürekliliği ve başarı performansında bir artışı beraberinde getirecektir. Buna karşın varsayılmaktadır ki sporcunun öğrenmeye yönelik güdülenme sıkıntıları yaşanmasının, sporcunun başarısının negatif yönlü olarak etkilenecektir. (Toy, 2015). Yaptığı araştırmalar ışığında Kanfer (1990)'in bakış açısından, kendini düzenleme kabiliyetleri, güdülenme ve hedef yönelimi gibi yaklaşımların içinde bulundurdıkları benzerlik kişilerin belirlediği ya da üstlendiği davranışların bireylerin çalışma ortamlarında ve öğrenme ortamlarındaki performansı üzerinde olumlu veya olumsuz

bir etki bırakacağı görüşüdür. İnsanlar, hedef yönelim kuramına göre, insanların başarıyı hissettikleri yer hedeflerine ulaştırdıkları evredir. Kıymeti hedefin sporcu tarafından başarabilmesine göre verilen ve hedeflerin başarılmasının neticesi olarak elde edilen hisler de başarı hisleridir (Nicholls, Cheung, Lauer ve Pastashnick, 1989).

5.2. Sonuçlar

Motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile görev yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde motivasyonel iklim alt boyutu ustalık iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir.

Aynı zamanda motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile görev yönelimi arasında negatif, düşük düzeyde, motivasyonel iklim alt boyutu performans iklimi ile ego yönelimi arasında pozitif düşük düzeyde bir korelasyon tespit edilmiştir.

Hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yaşlılarda hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %40 oranında açıkladığı görülmüştür.

Hedef yönelimi boyutları ile algılanan motivasyonel iklimi arasındaki regresyon modelin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Yetişkinlerde hedef yönelimi ölçeği alt boyutları ego yönelimi ve görev yönelimi bağımsız değişkenleri motivasyonel iklim bağımlı değişkenini %11 oranında açıkladığı görülmüştür.

Motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre aşağıdaki çıkarımları yapmak mümkündür. Motivasyonel iklim ölçeği alt boyutları ustalık ve performans iklimi bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenini %52 oranında açıkladığı görülmüştür.

Motivasyonel iklim alt boyutları ile hedef yönelimi arasındaki regresyon modelinin anlamlı bir bütünlük oluşturmamıştır. Buna göre yetişkinlerde motivasyonel iklim boyutları bağımsız değişkenleri hedef yönelimi bağımlı değişkenin anlamlılık seviyesinde açıklamamaktadır.

Hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Görev yönelimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireyler, Ego yönelimi alt boyutu algıları yaşlı bireylerin yetişkin bireylerden

daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yaşlı bireylerin hedef yönelimi algıları yetişkin bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yetişkin ve yaşlı bireylerde karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden, “Performans iklimi” alt boyutu algıları yetişkin bireylerin yaşlı bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda tüm ölçek değerleri incelendiğinde yetişkin bireylerin motivasyonel iklim algıları yaşlı bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yetişkin ve yaşlı bireylerin yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırmasını gösteren t testi sonuçları incelendiğinde, yaş grupları aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yaşlıların aritmetik ortalamaları arasındaki fark spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 40-44 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerde “Uсталık iklimi” alt boyutu algıları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda 40-44 ve 45-49 yıl spor deneyimi olan yaşlı bireylerin “motivasyonel iklimi” puan ortalamaları 50 ve üzeri deneyimi olanlardan daha yüksektir. Yaşlılarda motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının “performans iklimi” aritmetik ortalamaları arasındaki fark ise spor deneyimine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkin bireylerin spor deneyimi aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yetişkinlerde hedef yönelimini etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark yaş kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 27-28 yaşında olan bireylerin “Görev yönelimi” algıları 25-26 yaş grubunda olanlardan daha yüksektir. Aynı zamanda yaşlılarda hedef yönelimini etkileyen alt boyutlarından “ego yönelimi” ve “tüm ölçek” ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının spor deneyimine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut puan ortalamalarının spor deneyimine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yetişkinlerde motivasyonel iklimi etkileyen alt boyut ortalama puanlarının yaş kategorilerine göre karşılaştırmasını gösteren anova sonuçları incelendiğinde, yetişkinlerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ortalamalar arası farklar incelendiğinde 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Uсталık iklimi” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 27-28 yaş aralığına sahip olan kişilerin “performans” alt boyutu ve “tüm ölçek” algılarının 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında 29 ve üstü yaş aralığına sahip olan kişilerin “Tüm ölçek” algıları 25-26 yaş aralığına sahip olan kişilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.3. Öneriler

- Yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireyler ile yapılan araştırma, farklı yaş aralığındaki sporculara da uygulanabilir.
- Çalışmaya cinsiyet değişkeni eklenerek tekrar çalışılabilir.
- Tekrar aynı gruba çalışma uygulayıp ek olarak özsaygı, stresle başa çıkma becerileri gibi değişkenler eklenerek literatüre katkı sağlanabilir.
- Araştırma spor psikolojisine katkı sağlaması açısından farklı spor dallarını kapsayacak şekilde uygulanabilir.
- Araştırma yetişkin ve yaşlı aktif spor yapan bireyleri bireysel ve takım sporları yapan gruplar olarak ikiye ayırarak tekrar yapılabilir.
- Hedef yönelimlerinin, motivasyonel iklimlerin ve alt boyutlarının temelindeki sebepler irdelenebilir.
- Yetişkin ve yaşlılar sporcuların motivasyonel iklim ve alt boyutlarından yüksek puan aldığı iklim tipleri; bu yaş gruplarının aktif spor yaptığı ortamları oluşturan, yöneten antrenörler ile paylaşılarak ortamlar bu puanlara göre düzenlenebilir.
- Çalışmaya yetişkin olarak katılan gönüllülere aynı envanterler yaşlı (+65) yaş grubuna geldiklerinde tekrar uygulanarak; motivasyonel iklim, hedef yönelimi ve alt boyutlarındaki değişimler gözlemlenerek yeni bir çalışma ortaya konabilir.
- Aktif spor yapan yetişkin ve yaşlı bireyler antrenörler eşliğinde gruplandırılarak; planlı olarak oluşturulacak grup iklimlerinin içinde katılımcıların hedef yönelimi, motivasyonel iklim ve alt boyutlarının değişimine olan etkisi incelenebilir.

KAYNAKLAR

- [1]. Abele, A. E., ve Alfermann, D. (2001). Sport and exercise psychology: Overview. In N. Smelser ve P.B. Baltes (Editors-in Chief), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, Amsterdam: Elsevier, p. 14909-14913.
- [2]. Altıntaş, A. Y. (2010). *Sporcuların hedefyönelimleri, algılanan güdüsel iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [3]. Ames, C. (1992). Achievement goals and the classroom motivational climate. *Student Perceptions in the Classroom*, 1, 327-348.
- [4]. Ames, C. (1992/2). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 261.
- [5]. Ames, C., ve Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80(3), 260.
- [6]. Arıburun, B., ve Aşçı, F. H. (2005). Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdüsel iklim. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 111-114.
- [7]. Bar-Eli, M., Tenenbaum, G., Pie, J. S., ve Kudar, K. (1997). Aerobic performance under different goal orientations and different goal conditions. *Journal of Sport Behavior*, 20(1), 3.
- [8]. Boardley, I. D., ve Kavussanu, M. (2010). Effects of goal orientation and perceived value of toughness on antisocial behavior in soccer: The mediating role of moral disengagement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 32(2), 176-192.
- [9]. Bortoli, L., ve Robazza, C. (2005). Italian version of the task and ego orientation in physical education questionnaire. *Perceptual and Motor Skills*, 101(3), 901-910.
- [10]. Brunstein, J. C. (1993). Personal goals and subjective well-being: a longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(5), 1061.
- [11]. Canatan, A. (2016). *Yaşlılıkta sosyal ilişkiler ve kuşaklar arası etkileşim*. İçinde H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık sosyolojisi* (s. 139-155). Ankara: Nobel.
- [12]. Carr, S., ve Weigand, D. A. (2002). The Influence of Significant Others on the Goal Orientations of Youngsters in Physical Education. *Journal of Sport Behavior*, 25(1), 19-22.
- [13]. Cervelló, E. M., Escartí, A., ve Guzmán, J. F. (2007). Youth sport dropout from the achievement goal theory. *Psicothema*, 65-71.
- [14]. Chie-der, D., Chen, S., Hung-yu, C., ve Li-kang, C. (2003). Male and female basketball players' goal orientation, perceived motivational climate, perceived ability and the sources of sport confidence. *The Sport Journal*, 6(3), 8.
- [15]. Cox, R. (2007). *Sport psychology: Concepts and applications*. NY: McGrawHill.
- [16]. Cox, RH (1998). Sport psychology: Concepts and applica.
- [17]. Cresswell, S., Hodge, K., ve Kidman, L. (2003). Intrinsic motivation in youth sport: Goal orientations and motivational climate. *New Zealand Physical Educator*, 36(1), 15.
- [18]. Çavdarlı, G. (2013). *Liseli Sporcularda Görev ve Ego Yönelimleri İle Sporda Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- [19]. de Bruin, A. K., Bakker, F. C., ve Oudejans, R. R. (2009). Achievement goal theory and disordered eating: Relationships of disordered eating with goal orientations and motivational climate in female gymnasts and dancers. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(1), 72-79.
- [20]. Duda, J. (1998). *Advances in sport and exercise psychology measurement*. Fitness

Information Technology.

- [21]. Duda, J. L. (1989). Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire. *Contemporary Educational Psychology*.
- [22]. Duda, J. L. (1992). *Motivation in sport setting: A goal perspective analysis. Motivation in sport and exercise*. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- [23]. Duda, J. L. (1993). Goals: A social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. In R.N. Singer, M. Murphey & L. K. Tennant (Ed.), *Handbook on Research on Sport Psychology*, New York: Macmillan, p. 421-436.
- [24]. Duda, J. L., Chi, L., Newton, M. L., ve Walling, M. D. (1995). Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport. *International Journal of Sport Psychology*.
- [25]. Duda, J. L., Olson, L. K., ve Templin, T. J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62(1), 79-87.
- [26]. Duda, J. L., ve Hall, H. (2001). Achievement goal theory in sport. *Handbook of Sport Psychology*, 2: 417-443.
- [27]. Duda, J. L., ve Nicholls, J. G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 290.
- [28]. Duda, J. L., ve White, S. A. (1992). Goal orientations and beliefs about the causes of sport success among elite skiers. *The Sport Psychologist*, 6(4), 334-343.
- [29]. Duda, J., ve Hall, H. (2001). Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. In *Handbook of Sport Psychology* (pp. 417-443). John Wiley & Sons.
- [30]. Dunn, J. G., & Dunn, J. C. (1999). Goal orientations, perceptions of aggression, and sportpersonship in elite male youth ice hockey players. *Sport Psychologist*, 13, 183-200.
- [31]. Durdubaş, D. (2013). *Bir sezon boyunca takım hedef belirleme yoluyla uygulanan takım oluşturma müdahalesinin takım sargınlığı ve motivasyonel iklim üzerine etkisinin belirlenme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [32]. Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting learning. *The American Psychologist*, 41, 1040-1048.
- [33]. Dweck, C. S., ve Elliot, E. (1983). Achievement motivation. In M. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology: 4: Socialization, Personality and Social Development*. New York: Wiley, p. 643- 691.
- [34]. Dweck, C. S., ve Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2), 256.
- [35]. Ebbeck, V., ve Becker, S. L. (1994). Psychosocial predictors of goal orientations in youth soccer. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 65(4), 355-362.
- [36]. Ekmekçi, N., Zekioğlu, A., ve Nihal, D. A. L. (2021). Voleybol hakemlerinin ego ve görev yönelimleri bakımından öz yeterliklerinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(1), 244-269.
- [37]. Elliot, E. S., ve Dweck, C. S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54: 5-12.
- [38]. Erşen, K. (2019). *Egzersizde hedef yönelimi, davranışsal düzenlemeler ve psikolojik ihtiyaçların ilişkisinin araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- [39]. Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human relations*, 7(2), 117- 140.

- [40]. Figueiredo, A. J., Gonçalves, C. E., Coelho e Silva, M. J., ve Malina, R. M. (2009). Characteristics of youth soccer players who drop out, persist or move up. *Journal of sports sciences*, 27(9), 883-891.
- [41]. Flores, J., Salguero, A., ve Márquez, S. (2008). Goal orientations and perceptions of the motivational climate in physical education classes among Colombian students. *Teaching and Teacher Education*, 24(6), 1441-1449.
- [42]. Fox, K., Goudas, M., Biddle, S., Duda, J., ve Armstrong, N. (1994). Children's task and ego goal profiles in sport. *British Journal of Educational Psychology*, 64(2), 253-261.
- [43]. Gershgoren, L., Tenenbaum, G., Gershgoren, A., ve Eklund, R. C. (2011). The effect of parental feedback on young athletes' perceived motivational climate, goal involvement, goal orientation, and performance. *Psychology of Sport and Exercise*, 12(5), 481-489.
- [44]. Givvin, K. B. (2001). Goal orientations of adolescents, coaches, and parents: Is there a convergence of beliefs?. *The Journal of Early Adolescence*, 21(2), 228-248.
- [45]. Guest, S. M., ve White, S. A. (2001). A Cross- situational investigation of goal orientations and perceived motivational climate in a physical education class and organized sport setting. *International Journal of Sport Psychology*, 1: 101-116.
- [46]. Hagger, M. S., ve Chatzisarantis, N. L. D. (2007). *Intrinsic motivation and self determination in exercise and sport*. Human Kinetics.
- [47]. Hanrahan, S., ve Cerin, E. (2009). Gender level of participation and type of sport: Differences in achievement goal orientation and attributional style. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 12, 508-512.
- [48]. Hodge, K., ve Petlichkoff, L. (2000). Goal profiles in sport motivation: A cluster analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22(3), 256-272.
- [49]. Horn, T. (2008). *Advances In Sport Psychology*. Leeds: Human Kinetics.
- [50]. Howe, A. (2001). Patient-centred medicine through student-centred teaching: a student perspective on the key impacts of community-based learning in undergraduate medical education. *Medical Education*, 35(7), 666-672.
- [51]. Jagacinski, C. M., ve Nicholls, J. G. (1984). Conceptions of ability and related affects in task involvement and ego involvement. *Journal of Educational Psychology*, 5: 909-919.
- [52]. Jöesaar H., Hein V., ve Hagger M. S. (2012). Youth athletes' perception of autonomy support from the coach, peer motivational climate and intrinsic motivation in sport setting: One-year effects. *Psychology of Sport and Exercise*, 13: 257-262.
- [53]. Kanfer, R. (1990). Motivation theory and industrial and organizational psychology. *Handbook of industrial and Organizational Psychology*, 1(2), 75-130.
- [54]. Karaca, K. (2018). *Üniversiteler arası spor müsabakalarında yarışan sporcuların hedef yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- [55]. Karasar, Niyazi. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*, (28. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [56]. Kavussanu, M., ve Roberts, G. C. (1996). Motivation and physical activity contexts: the relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and self-efficacy. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18: 264-280.
- [57]. Keller, J., ve Bless, H. (2008). Flow and regulatory compatibility: An experimental approach to the flow model of intrinsic motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(2), 196- 209.

- [58]. Kocaekşi, S. (2010). Hentbol bayan milli takımında zaman değişimi ve performansın grup sargınlığı, sportif kendine güven, öz-yeterlik, hedef yönelimi ve yarışma kaygısı üzerine etkisi.
- [59]. Konak, A., ve Çiğdem, Y. (2005). Yaşlılık olgusu: Sivas huzurevi örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 23-63.
- [60]. Lavalley, D., Kremer, J., Moran, A. P., ve Williams, M. (2004). *Sport psychology: Contemporary themes*. New York: MacMillan.
- [61]. Li, F., Harmer, P., ve Acock, A. (1996). The task and ego orientation in sport questionnaire: Construct equivalence and mean differences across gender. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 67(2), 228-238.
- [62]. Lochbaum, M. R., ve Roberts, G. C. (1993). Goal orientations and perceptions of the sport experience. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15: 160-171.
- [63]. Locke, E. A., ve Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting & task performance*. Prentice-Hall, Inc.
- [64]. Maehr, M. L., ve Braskamp, L. A. (1986). *The motivation factor: A theory of personal investment*. Lexington, MA: Lexington Books.
- [65]. Maehr, M. L., ve Nicholls, J. G. (1980). *Culture and achievement motivation: A second look*. In N. Warren (Ed.), *Studies in Cross-cultural Psychology*. New York: Academic Press.
- [66]. Mağaracı, İ. (2017). *Spor sakatlığı yaşayan ve yaşamayan aktif futbolcularda hedef yönelimleri, motivasyonel iklim ve yaşam doyumunun incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- [67]. Mcmanus, S. P. (2004). *Relationship between collegiate track runners' achievement goal orientations and perceptions of motivational climate*. Doctoral dissertation, University of Florida.
- [68]. Miçooğulları, B. O., ve Göksu, Y.(2022). Profesyonel Kadın Hentbol Sporcularının Hedef Yönelimi ve Zihinsel Dayanıklılık Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 51-60.
- [69]. Moran, A. (2004). *Sport and exercise psychology. A critical introduction*. New York: Roudledge.
- [70]. Moran, A. (2013). *Sport and exercise psychology: A critical introduction*. Routledge.
- [71]. Murcia, J. A. M., Gimeno, E. C., ve Coll, D. G. C. (2008). Relationships among goal orientations, motivational climate and flow in adolescent athletes: Differences by gender. *The Spanish Journal of Psychology*, 11(1), 181-191.
- [72]. Newton, M., Duda, J. L., ve Yin, Z. (2000). Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of female athletes. *Journal of Sports Sciences*, 18(4), 275-290.
- [73]. Newton, M., ve Duda, J. L. (1993). The relationship of task and ego orientation to performance: Cognitive content, affect, and attributions in bowling. *Journal of Sport Behaviour*, 16, 209-209.
- [74]. Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Concepts of ability, subjective experience, task choice and performance. *Psychological Review*, 91, 329-346.
- [75]. Nicholls, J. G., Cheung, P. C., Lauer, J., ve Pastashnick, M. (1989). Individual differences in academic motivation: Perceived ability, goals, beliefs, and values. *Learning and Individual Differences*, 1, 63-84.
- [76]. Nicholls, J. G., Cobb, P. C, Yackel, E., Wood, T., ve Wheatley, G. (1990). Students' theories about mathematics and their mathematical knowledge: Multiple dimensions of assessment. In G. Kulm (Ed.) *Journal for Research in Mathematics Education*, 21: 109-122.

- [77]. Nicholls, J. G. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Harvard University Press.
- [78]. Nicholls, J. G. (1992). The general and the specific in the development and expression of achievement motivation. *Motivation in sport and exercise*, 31-56.
- [79]. Nicholls, J. G., Patashnick, M., ve Nolen, S. B. (1985). Adolescents' theories of education. *Journal of Educational Psychology*, 77(6), 683.
- [80]. Ntoumanis, N., ve Biddle, S. (1998). The relationship between competitive anxiety, achievement goals, and motivational climates. *Research Quarterly For Exercise and Sport*, 69(2), 176-187.
- [81]. Ommundsen, Y., ve Roberts, G. C. (1996). Goal orientations and perceived purposes of training among elite athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 83(2), 463-471.
- [82]. Özsarı, A., ve Çetin, M. Ç. (2019). Amatör futbolcuların görev ve ego yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 99-109.
- [83]. Papaioannou, A. (1994). Development of a questionnaire to measure achievement orientations in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 65, 1, 11-20.
- [84]. Paulson, R. A. (1999). *A comparison of the goal orientations and perceived motivational climate of NCAA division II basketball players and cross country runners*, Master's thesis, Sonoma State University.
- [85]. Rhea, N. A. (2019). *Goal Orientations and beliefs about success in age group swimmers*, Doctoral dissertation, University of the Pacific.
- [86]. Roberts, G. C., ve Ommundsen, Y. (1996). Effect of goal orientation on achievement beliefs, cognition and strategies in team sport. *Scandinavian Journal of Medicine Science and Sport*, 6, 46- 56.
- [87]. Roberts, G. C., Spink, K. S., ve Pemberton, C. L. (1999). *Learning experiences in sport psychology*. Human Kinetics 1.
- [88]. Roberts, G. C., Treasure, D. C., ve Balague, G. (1998). Achievement goals in sport: The development and validation of the perception of success questionnaire. *Journal of Sports Sciences*, 16, 337-347.
- [89]. Roberts, G. C., Treasure, D. C., ve Balague, G. (1998). Achievement goals in sport: The development and validation of the Perception of Success Questionnaire. *Journal of Sports Sciences*, 16(4), 337-347.
- [90]. Roberts, G. C., Treasure, D. C., ve Conroy, D. E. (2007). Understanding the dynamics of motivation in sport and physical activity: An achievement goal interpretation. In G. Tenenbaum & R. C. Eklund (Ed.), *Handbook of Sport Psychology*, Third Edition, John Wiley & Sons, p. 3-10.
- [91]. Roberts, G. C., Treasure, D. C., ve Kavussanu, M. (1997). Motivation in physical activity contexts: An achievement goal perspective. *Advances in Motivation and Achievement*, 10, 413-447.
- [92]. Roberts, G. C., ve Treasure, D. C. (1995). Achievement goals, motivational climate and achievement strategies and behaviors in sport. *International Journal of Sport Psychology*, 26(1), 64-80
- [93]. Seifriz, J., Duda, J. L., ve Chi, L. (1992). The relationship of perceived motivational climate to achievement-related affect and cognitions in basketball. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14, 375-391.
- [94]. Singer, R., Hauseblas, H. ve Janelle, C. (2001). *Handbook of Sport Psychology*. Canada: John Wiley & Sons.

- [95]. Sit, C. H., ve Lindner, K. J. (2005). Motivational orientations in youth sport participation: Using achievement goal theory and reversal theory. *Personality and individual Differences*, 38(3), 605-618.
- [96]. Solmon, M. A., ve Boone, J. (1993). The impact of student goal orientation in physical education classes. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 64(4), 418-424.
- [97]. Stephens, D. E., ve Bredemeier, B. J. L. (1996). Moral atmosphere and judgments about aggression in girls' soccer: Relationships among moral and motivational variables. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(2), 158-173.
- [98]. Suls, J., ve Wills, T. A. (1991). *Social Comparison: Contemporary Theory Andresearch*. Hillsdale, NJ: Lawrence-Erlbaum.
- [99]. Theeboom, M., De Knop, P., ve Weiss, M. R. (1995). Motivational climate, psychological responses, and motor skill development in children's sport: A fieldbased intervention study. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 294-231.
- [100]. Tomanbay, İ. (2002). Sosyal Rehabilitasyon-Sosyal Geriatri. Yeşim Gökçe Kutsal (Ed.), Geriatri içinde. Ankara: Turgut.
- [101]. Toros, T. (2001). *Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedefyönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve hedeflerin özgünlük, güçlük derecesi özelliklerinin, yaşam doyumuna etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- [102]. Toros, T. (2004). Sporda görev ve ego yönelim ölçeği-sgeyö-" nin türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 155-166.
- [103]. Toros, T. (2005). Genç basketbolcuların oyunda kalma süreleri ile hedef perspektif yaklaşımı, yaşam doyum ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki. *Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 50-63.
- [104]. Toros, T., ve Koruc, Z. (2005). Hedef yönelimleri ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki, *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3): 135-145.
- [105]. Toros, T., ve Özerkan, K. N. (2001). Elit ve elit olmayan sporcularda, hedef yönelimi, motivasyonel iklim ve yaşam doyum değişkenlerinin yaşa bağlı olarak değerlendirilmesi. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 28-37.
- [106]. Toros, T., ve Yetim, Ü. (2000). Sporda algılanan motivasyonel (güdüsel) iklim ölçeğinin Türk sporcuları için uyarlama ön çalışması. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*. 11- 13 Mayıs, İstanbul.
- [107]. Toy, A. B. (2015). *Serbest ve grekoromen stil güreşçilerin hedefyönelimi ve yaşam doyum ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- [108]. Treasure, D. C. (1997). Perceptions of the motivational climate and elementary school children's cognitive and affective response. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(3), 278-290.
- [109]. Treasure, D. C., Duda, J. L., Hall, H. K., Roberts, G. C., Ames, C., ve Maehr, M. L. (2001). Clarifying misconceptions and misrepresentations in achievement goal research in sport: A response to Harwood, Hardy, and Swain. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23(4), 317-329.
- [110]. Treasure, D. C., ve Roberts, G. C. (1994). Perception of Success Questionnaire: Preliminary validation in an adolescent population. *Perceptual and Motor Skills*, 79(1), 607-610.
- [111]. Turman, P.D. (2003). Coaches and cohesion: The Impact of coaching techniques on team cohesion in the small group sport setting. *Journal of Sport Behaviour*, 26(1), 87-104.
- [112]. Uluç, E. A., ve Akçakoyun, F. (2021). Bocce Sporcularının Hedef Yönelimlerinin Spora Bağlılıkları Üzerindeki Rolü: Çanakkale İli Örneği. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 424-437.

- [113]. van de Pol, P. K., Kavussanu, M., ve Ring, C. (2012). Goal orientations, perceived motivational climate, and motivational outcomes in football: A comparison between training and competition contexts. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(4), 491-499.
- [114]. Vlachopoulos, S., ve Biddle, S. J. (1997). Modeling the relation of goal orientation to achievement-related affect in physical education: does perceived ability matter? *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19, 169-187.
- [115]. Walling, M. D., Duda, J. L., ve Chi, L. (1993). The perceived motivational climate in sport questionnaire: Construct and predictive validity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15(2), 172-183.
- [116]. Weinberg, R. S., ve Gould, D. (1995). *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign JL: Human Kinetics.
- [117]. Weinberg, R., ve Gould, D. (1999). *Foundations of sport and exercise psychology* (No. Ed. 2). Human Kinetics Publishers (UK) Ltd.
- [118]. White, S. A., Duda, J. L., ve Keller, M. R. (1998). The relationship between goal orientation and perceived purposes of sport among youth sport participants. *Journal of Sport Behavior*, 21(4), 474.
- [119]. White, S. A., ve Duda, J. L. (1994). The relationship of gender, level of sport involvement, and participation motivation to task and ego orientation. *International Journal of Sport Psychology*, 25(1), 4-18.
- [120]. White, S. A., ve Zellner, S. R. (1996). The relationship between goal orientation, beliefs about the causes of sport success, and trait anxiety among high school, intercollegiate, and recreational sport participants. *The Sport Psychologist*, 10(1), 58-72.
- [121]. Yeltepe, H. (2007). *Spor ve egzersiz psikolojisi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- [122]. Yetim, Ü. (2000). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- [123]. Zengin, M. O. (2015). *Televizyonda yaşlı temsilleri ve yaşçılık*. İstanbul: Kriter Yayınevi.

EKLER

EK-1. MERSİN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL ONAY BELGESİ

EK-2. ÖLÇEK KULLANIM İZİN BELGELERİ

EK-3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER**SPORDA GÖREV VE EGO YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ**

.....KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1- Oyun ve beceriyi yapabilen tek kişi ben olduğumda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
2- Yeni bir beceriyi öğrendiğimde ve bu beceri bende daha çok uygulama / pratik yapma isteği uyandırdığında KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
3- Arkadaşlarımdan daha iyi yapabildiğimde / oynadığımda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
4- Diğerleri benim kadar iyi yapamadığında / oynayamadığında KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
5- Uygulaması / yapması hoş / eğlenceli bir şey öğrendiğimde KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
6- Benim ne yapacağımı bildiğim, diğerleri ne yapacaklarını karıştırdıkları durumda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
7-Çabalayarak / Sıkı çalışarak/ Çok deneyerek yeni bir beceriyi öğrendiğimde KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					

8- Gerçekten çok sıkı çalıştığımda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
9- En fazla sayı / gol / puan / skor vs. ben yaptığımda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
10- Öğrendiğim bir şey bende daha fazla uygulama / pratik / ilerleme isteği uyandırdığında KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
11- En iyi ben olduğumda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
12- Öğrendiğim bir beceriyi gerçekten doğru yaptığımı inandığımda / hissettiğimde KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					
13- Elimden gelenin en iyisini yaptığımda KENDİMİ SPORDA EN BAŞARILI HİSSEDERİM / GÖRÜRÜM					

SPORDA ALGILANAN GÜDÜSEL İKLİM ÖLÇEĞİ

Takım Adı	Kesinlikle Katılmıyoru m	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1- Bu takımda, oyuncular, takım arkadaşlarından daha iyi oynadıklarında, kendilerini iyi hissederler					
2- Bu takımda, sıkı çalışma ödüllendirilir					
3- Bu takımda, oyuncular bir hata yaptıklarında cezalandırılır					
4- Bu takımda, koçlar, oyuncuların iyi olmadıkları becerilerde gelişmelerini sağlarlar					
5- Bu takımda, amaç her oyunda daha da ileri gitmektir					
6- Bu takımda, oyuncular, hataları yüzünden oyundan çıkartılır-kenara alınır					
7- Bu takımda, takım arkadaşlarından daha iyi oynamak önemlidir					
8- Bu takımda, koçlar dikkatlerinin çoğunu “yıldız” oyunculara verir					
9 Bu takımda, diğerlerinden daha iyi oynamak önemlidir					
10- Bu takımda, oyuncular spor dalı etkinlikleri hakkında daha fazla şeyler öğrenmek istedikleri için çok sıkı çalışırlar					

11- Bu takımda, koçlar, bazı oyuncularını diğerlerinden daha fazla tercih ederler					
12- Bu takımda, oyuncular, takım arkadaşlarından daha iyi oynamaya teşvik edilirler					
13- Bu takımda, oyuncular, eksik yönleri üzerine çalışmak için teşvik edilirler					
14- Bu takımda, herkes en fazla sayıyı/golü/ puanı/ skoru vs. atmaya ister					
15- Bu takımda, herkes takımda önemli bir role sahip olduğunu hisseder					
16- Bu takımda, koçlar, bizden yeni beceriler denememizi isterler					
17- Bu takımda, oyuncular, kendilerine denk bir takımla eşleştirildiklerinde oynamaktan hoşlanırlar					
18- Bu takımda, sadece “en iyi” oyuncular koçlar tarafından “fark edilir”					
19- Bu takımda, oyuncuların çoğu oyunda oynar					
20- Bu takımda, oyuncular, hata yapmaktan korkarlar					
21- Bu takımda, oyuncuların sadece birkaçı yıldız oyuncu olabilir					

ÖZGEÇMİŞ

